

Artskyddsförordningens (2007:845) påverkan på skogsbrukets handlingsutrymme

GUSTAF ODENRICK

JESSICA LINDQVIST

Examensarbete i skogshushållning, 15 hp

Serienamn: Examensarbete /Skogsmästarprogrammet 2026:18

SLU-Skogsmästarskolan

Box 43

739 21 SKINNSKATTEBERG

Tel: 0222-349 50

Artskyddsförordningens påverkan på skogsägarens handlingsutrymme och ekonomi

The Impact of the Swedish Species Protection Ordinance on Forest Owners' Decision-Making Autonomy and Economic Outcomes

Gustaf Odenrick

Jessica Lindqvist

Handledare: Joakim Blückert, SLU Skogsmästarskolan

Examinator: Elisabeth Wallin, SLU Skogsmästarskolan

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Självständigt arbete (examensarbete) med nivå och fördjupning G2E med möjlighet att erhålla kandidat- och yrkesexamen

Kurstitel: Kandidatarbete i Skogshushållning

Kursansvarig institution: Skogsmästarskolan

Kurskod: EX0938

Program/utbildning: Skogsmästarprogrammet

Utgivningsort: Skinnskatteberg

Utgivningsår: 2026

Omslagsbild: Bilden föreställer en Större hackspett (*Dendrocopos major*) sittandes på en tallgren.
Foto: Gustaf Odenrick

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Serietitel: Examensarbete/SLU, Skogsmästarprogrammet

Delnummer i serien: 2026:18

Nyckelord: Incitament för naturvård, EU-direktiv, Nulägesanalys

Sveriges lantbruksuniversitet
Skogsvetenskapliga fakulteten
Skogsmästarskolan

Sammanfattning

Artskyddets tillämpning i svenskt skogsbruk har under senare år blivit alltmer betydelsefullt. Inte minst eftersom artskyddsförordningen i praktiken kan medföra begränsningar i skogsägarens möjligheter att bruka sin skog. För många markägare utgör skogsbruket ett viktigt komplement till den övriga gårdens ekonomi vilket gör att begränsningar i brukandet även kan få ekonomiska följder. Tidigare forskning visar att det finns en upplevd osäkerhet kring hur regelverk ska tolkas, hur anpassningar ska ske och om ersättning kan utgå. Det saknas dock analyser av vilka effekter som det praktiskt får för handlingsutrymmet och skogsägarens ekonomi. Som examensarbete inom skogsmästarprogrammet har en studie genomförts som syftar till att redogöra för hur artskyddet upplevs av olika aktörer samt öka förståelsen för hur artskyddsförordningens tillämpning påverkar handlingsutrymme och ekonomiska förutsättningar i skogsbruket. Studien genomfördes genom att intervjua aktörer som berörs på olika sätt av artskyddets tillämpning i skogen. Studien innehåller även en ekonomisk kalkyl för ett bestånd med tjäderspelplatsförekomst som avverkats med hänsyn enligt Skogsstyrelsens direktiv, utfallet från denna avverkning jämfördes med om beståndet föryngringsavverkats enligt principen generell hänsyn. De ekonomiska kalkylerna visar betydande skillnader i nettointäkt för de olika avverkningsformerna. Utifrån denna kalkyl har ett ekonomiskt beräkningsstöd utvecklats, metoden är utformad för att kunna replikeras i andra fall och ge ett jämförbart underlag för markägare och rådgivare vid bedömning av artskyddsrelaterad påverkan.

Resultaten visar att dagens system kan upplevas som oförutsägbart i den såväl rättsliga- som praktiska tillämpningen. Incitament för att fortsatt gynna naturvärden beror till stor del på rätten till ersättning. Studien bidrar till att ge en nulägesbild av hur artskyddet upplevs och tillämpas i svenskt skogsbruk.

Nyckelord: Incitament för naturvård, EU-direktiv, nulägesanalys

Abstract

The application of species protection in Swedish forestry has become increasingly important in recent years. Especially since Species Protection Ordinance can in practice lead to limitations in the forest owner's opportunities to manage their forest. For many landowners, forestry is an important complement to the rest of the farm's economy, which means that limitations in management can also have financial consequences. Previous research shows that there is a perceived uncertainty about how regulations should be interpreted, how adjustments should be made and whether compensation is being paid or not. There is a lack of analyses of the practical effects it has on the scope for action and the forest owner's finances. As a degree project within the forester's program, a study has been carried out that aims to account for how species protection is experienced by different actors and to increase understanding of how the application of the Species Protection Ordinance affects scope for action and financial conditions in forestry. The study was carried out by interviewing actors who are affected in different ways by the application of species protection in the forest. The study also contains an economic calculation that was produced for a stand with a capercaillie game reserve that was felled with consideration according to the Swedish Forest Agency's directive, the outcome from this felling was compared with if the stand had been felled for regeneration according to the principle of general consideration. The economic calculations show significant differences in net income for the different types of felling. An economic calculation support has been developed; the method is designed to be replicable in other cases and provide a comparable basis for landowners and advisors when assessing species protection-related impacts.

The results show that the current system can be experienced as unpredictable in both legal and practical application. Incentives for continuing to benefit natural values depend largely on the right to compensation. The study contributes to providing a current picture of how species protection is experienced and applied in Swedish forestry.

Keywords: Incentives for nature conservation, EU directives, current situation analysis

Förord

Arbetet omfattar ett kandidatarbete i skogshushållning om 15 hp på skogsmästarprogrammet på Sveriges lantbruksuniversitet (SLU).

Vi vill rikta ett stort tack till vår handledare Joakim Blückert, som genom hela arbetes gång har bidragit med värdefulla synpunkter och rådgivning. Hans stora praktiska förståelse för skogsbruket har varit till stor hjälp och har bidragit till att stärka arbetets kvalitet och relevans. Vi vill även framföra ett varmt tack till samtliga intervjupersoner som tagit sig tid att medverka i studien. Genom insiktsfulla svar och perspektiv har de bidragit med en bredare förståelse för ämnet och ett ovärderligt underlag för examensarbetet.

Innehåll

1. INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND	1
1.2 NATIONELLA ÅTAGANDEN	2
1.3 EU-RÄTT	2
1.3.1 FÅGELDIREKTIVET (2009/147/EG)	2
1.3.2 ART- OCH HABITATDIREKTIVET (92/43/EEG)	2
1.4 SVENSK RÄTT	3
1.4.1 ARTSKYDDSFÖRORDNINGEN (2007:845)	3
1.4.2 NATURVÅRDSVERKETS LISTA ÖVER NATIONELLT FRIDLYSTA ARTER	4
1.4.3 RÖDLISTAN ENLIGT SLU:S ARTDATABANK	4
1.4.4 IMPLEMENTERING I SVERIGE	4
1.5 PROBLEMFORMULERING	5
1.6 SYFTE	5
1.7 FRÅGESTÄLLNINGAR	5
1.8 HYPOTES	5
2. MATERIAL OCH METOD	7
2.1 DIREKTIVEN	7
2.2 BERÄKNINGAR	7
2.3 INTERVJUER	8
2.3.1 SEMISTRUKTURERAD INTERVJUMETOD	8
3. RESULTAT	9
3.1 INTERVJUER	9
3.1.1 INTERVJU MED TOVE THOMASSON SKOGSSTYRELSEN	9
3.1.2 INTERVJU MED CHRISTER JOHANSSON BIRDLIFE SVERIGE	12
3.1.3 INTERVJU MED GUNNAR LINDÉN LRF	15
3.1.4 INTERVJU MED JAKOB TUFVESSON VD PÅ HARGS BRUK	17
3.1.5 INTERVJU MED JURIST FRIDA WÄSTLING LRF	20
3.1.6 INTERVJU MED ERIC SUNDSTEDT FÖRVALTARE PÅ SNEFRINGE HÄRADSALLMÄNNING	22
3.2 VIRKESVÄRDE	25
4. DISKUSSION	27
4.1 RÄTTSUTVECKLING OCH PRAXIS	27
4.2 EKONOMISK PÅVERKAN	29
4.3 FÖRDRÖJD IMPLEMENTERING AV EU:S ARTSKYDDSGREGLER	30
4.4 FRAMTIDA UTVECKLING	30
4.5 DEBATTEN I SIG	30
4.6 INTERVJUMETOD	31
4.7 EGNA REFLEKTIONER	31
4.8. SLUTSATSER	32

REFERENSLISTA	35
PERSONLIG KOMMUNIKATION	37
BILAGOR	38
BILAGA 1. INTERVJUGUIDE TILL SEMISTRUKTURERAD INTERVJU	38
BILAGA 2. KALKYL ÖVER EKONOMISKT UTFALL FÖR FÖRYNGRINGSÄVVERKNING.	39
BILAGA 3. KALKYL ÖVER EKONOMISKT UTFALL FÖR HÄNSYNSANPASSAD ÄVVERKNING.	41
BILAGA 4. LANTMÄTERIETS UPPDELNING AV SÖDRA, MELLERSTA OCH NORRA SVERIGE	44
BILAGA 5. LANTMÄTERIETS SKOTNINGSKOSTNADER VID FÖRYNGRINGSÄVVERKNING ÅR 2023.	44
BILAGA 6. LANTMÄTERIETS HUGGNINGSKOSTNADER VID FÖRYNGRINGSÄVVERKNING ÅR 2023.	45
BILAGA 7. MELLANSKOGS PRISLISTA	46

Förkortningar

<i>Förkortning</i>	<i>Förklaring</i>
EU	Europeiska unionen
FSC	Forest Stewardship Council
PEFC	Programme for the Endorcement of Forest Certification
HA	Hektar
HD	Högsta domstolen
MÖD	Mark- och miljööverdomstolen

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Skogen utgör ett av Sveriges dominerande markslag och täcker omkring 69 procent av landets yta, varav en betydande del klassas som produktiv skogsmark (Skogsstyrelsen, 2024). Skogsbruket har därmed en central roll i svensk ekonomi genom virkesproduktion, sysselsättning och bidrag till landsbygdsutveckling, samtidigt som skogen utgör livsmiljö för ett stort antal arter (Naturvårdsverket, 2026C).

Det svenska skogsbruket regleras av ett mål där produktions- och miljöaspekter ska beaktas parallellt, vilket innebär att skogen ska förvaltas så att långsiktig virkesproduktion kan kombineras med bevarande av biologisk mångfald vilket beskrivs i skogsvårdslagen (SFS 1979:429, 1 §). För de cirka 311 000 enskilda skogsägarna i Sverige är skogsfastigheten ofta en del av en bredare verksamhet där skogsintäkter kan ha betydelse för investeringar, drift och långsiktig planering. Detta beskriver B, Birago Owusu i sin masteruppsats (2024).

Tidigare forskning visar att avvägningen mellan bevarandet av biologisk mångfald och enskilda markägares rättigheter utgör en återkommande utmaning inom naturresursförvaltning (Primmer et al., 2013). Nuvarande regelverk och dess tillämpning kan innebära ekonomisk osäkerhet för enskilda skogsägare, särskilt i samband med inskränkningar i markanvändningen och otydligheter kring ersättning (Lindahl H. & Thomasson, T, 2023); (Sténs et al., 2019). Detta kan påverka incitamenten för både långsiktigt skogsbruk och naturvårdande åtgärder. I en svensk kontext har även Skogsutredningen 2019 betonat att ett långsiktigt hållbart naturvårdsarbete förutsätter en balans mellan bevarandet av biologisk mångfald och ett stärkt skydd för äganderätten, där rättssäkerhet och ekonomisk ersättning utgör centrala förutsättningar (SOU 2020:73).

Under senare år har tillämpningen av artskyddsförordningen fått en allt större praktisk betydelse inom svenskt skogsbruk. Förekomst av fridlysta arter kan påverka möjligheterna att genomföra planerade skogsbruksåtgärder, vilket innebär att avverkningar i vissa fall behöver anpassas eller inte kan genomföras. Samtidigt har rättspraxis och utvecklad myndighetsvägledning bidragit till att tydliggöra hur artskyddsbestämmelserna ska tillämpas i skogsbruket, samtidigt som frågor om proportionalitet, rättssäkerhet och ekonomiska konsekvenser för enskilda markägare fortsatt är föremål för diskussion (Lindahl, H. & Thomasson, T, 2023).

Det svenska artskyddet har sin rättsliga grund i EU:s fågeldirektiv (2009/147/EG) och art- och habitatdirektiv (92/43/EEG), vilka har införlivats i svensk rätt genom artskyddsförordningen (2007:845). Regelverket syftar till att säkerställa bevarandet av arter och deras livsmiljöer, men tillämpningen kan i vissa fall innebära att frågor om tolkning och rättsligt handlingsutrymme uppkommer (EU, 2009; EU, 1992).

Mot denna bakgrund undersöker föreliggande arbete hur EU:s art- och habitatdirektiv samt fågeldirektiv påverkar handlingsutrymmet i svenskt skogsbruk, med fokus på tillämpning, målkonflikter och påverkan för markägare.

1.2 Nationella åtaganden

Skydd av biologisk mångfald har utvecklats från att huvudsakligen vara en nationell angelägenhet till att i stor omfattning regleras genom internationella och EU-rättsliga åtaganden vid Sveriges inträde i EU år 1995. Utgångspunkten i svensk rätt är att naturresurser ska brukas långsiktigt och att biologisk mångfald ska bevaras, vilket kommer till uttryck i både miljöbalken och regeringsformen miljöbalken (SFS 1998:808, 1 Kap 1 §); regeringsformen (SFS 1974:152, 1 kap. 2 §).

Sverige har genom medlemskapet i EU åtagit sig att implementera art- och habitatdirektivet (92/43/EEG) samt fågeldirektivet (2009/147/EG). Dessa direktiv utgör den centrala rättsliga grunden för artskyddet i svensk rätt och syftar till att säkerställa bevarandet av arter och deras livsmiljöer inom EU. Implementeringen sker huvudsakligen genom artskyddsförordningen (2007:845), som innebär bindande skyddsregler för fridlysta arter och deras fortplantnings- och viloplatser.

Det svenska artskyddet utgör därmed en del av ett gemensamt europeiskt regelverk där skyddet av biologisk mångfald hanteras över nationsgränser, i syfte att säkerställa en gynnsam bevarandestatus för arter inom hela EU.

1.3 EU-rätt

1.3.1 Fågeldirektivet (2009/147/EG)

Fågeldirektivet (2009/147/EG) är ett EU-direktiv som syftar till att skydda och bevara alla vilda fågelarter som naturligt förekommer inom unionen, inklusive deras ägg, bon och livsmiljöer. Direktivet antogs den 30 november 2009 och trädde i kraft den 15e februari 2010. Direktivet är en kodifierad och uppdaterad version av det ursprungliga fågeldirektivet från 1979 och gäller i samtliga medlemsstater.

Direktivet föreskriver att medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att upprätthålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus för fågelpopulationer. Detta innefattar skydd av viktiga livsmiljöer för häckning, övervintring och migration samt åtgärder för att motverka hot såsom habitatförlust.

Vidare innehåller direktivet förbud mot avsiktlig dödning, fångst och störning av fåglar samt skydd av bon och ägg, särskilt under häckningsperioder. Åtgärderna ska vara vetenskapligt grundade och beakta både ekologiska, ekonomiska och sociala intressen, och direktivet samverkar med EU:s Natura 2000-nätverk för skydd av särskilt värdefulla naturområden.

1.3.2 Art- och habitatdirektivet (92/43/EEG)

EU:s art- och habitatdirektiv (direktiv 92/43/EEG) verkar för att bevara den biologiska mångfalden inom EU. Direktivet antogs år 1992 av den europeiska

ekonomiska gemenskapen, idag EU. Direktivet ska skydda och trygga den långsiktiga överlevnaden av värdefulla arter och naturtyper. Direktivet har antagits av EU:s medlemsländer och gör därför medlemsländerna skyldiga att vidta de åtgärder som krävs för att upprätta eller bibehålla en gynnsam bevarandestatus för arten eller naturtypen. Arterna och naturtyperna som listas ska vara av betydelse ur ett europeiskt perspektiv (SLU Artdatabanken, 2025). Direktivet följs upp genom att en utvald myndighet, i Sveriges fall Naturvårdsverket, rapporterar bevarandestatus till EU. I augusti år 2025, erhåller cirka 40 procent av de skyddade arterna gynnsam bevarandestatus och cirka 20 procent av naturtyperna i Sverige. I Sverige är 174 arter och 89 livsmiljötyper med på listan. (Naturvårdsverket, 2026C)

De 89 livsmiljöerna är grupperade i nio olika grupper: Fjäll, berg och grottor, skog, gräsmarker, sjöar och vattendrag, våtmarker, kustdyner, kust och hav. Inom gruppen skog återfinns i Sverige 15 av EU:s livsmiljötyper med varierande bevarandestatus, från gynnsam till otillräcklig. Taiga, nordlig ädellövskog, landhöjningsskog, fjällbjörkskog, näringsrik granskog, åsbarrskog, lövsumpskog, näringsfattig bokskog, näringsrik bokskog, näringsrik ekskog, näringsfattig ekskog, ädellöv i branter, skogbevuxen myr, svämlövskog och svämädellövskog.

De 174 arterna är grupperade i 11 olika grupper: Däggdjur - terrestra, däggdjur - marina, däggdjur - fladdermöss, fiskar, grod- och kräldjur, limniska evertebrater, landmullusker, fjärilar, vedlevande leddjur, kärlväxter samt mossor och lavar.

1.4 Svensk Rätt

1.4.1 Artskyddsförordningen (2007:845)

Artskyddsförordningen är en svensk förordning som innehåller regler om skydd för vilda djur och växter. Artskyddsförordningen implementerar med stöd av miljöbalken (1998:808), EU:s fågeldirektiv (2009/147/EG) och art- och habitatdirektiv (92/43/EEG) i svensk rätt. Förordningen listar fridlysningsregler för fåglar enligt 4 §, som inbegriper förbud mot att avsiktligt döda, fånga, störa, skada eller plocka ägg av angivna arter i naturen. Förordningen listar fridlysningsregler för växter enligt 7–9 §§ som innebär förbud mot att *“avsiktligt plocka, samla in, skära av, dra upp med rötterna eller förstöra växter i deras naturliga utbredningsområde i naturen”*. Förordningen gäller också förbud mot att importera, exportera, förvara, transportera eller sälja skyddade arter utan särskilda tillstånd, i enighet med CITES-konventionen (Naturvårdsverket, 2026A). En tredje del i förordningen är undantag från fridlysning och dispensmöjligheter där länsstyrelsen i enskilda fall kan ge dispens från vissa förbud.

Under 2024 uppmärksammades att lagstiftningen om skydd av fåglar i artskyddsförordningen inte stämde överens med EU:s fågeldirektiv på grund av ett översättningsfel (Regeringen, 2026). Mot bakgrund i detta uppmärksammande, beslutade regeringen att ändra artskyddsförordningen. Syftet var att Sverige inte ska ha bestämmelser strängare än vad EU:s regelverk kräver. Enligt art. 5 d, direktiv 2009/147/EG (fågeldirektivet), har det genom implementeringen i

artskyddsförordningen tolkats som att all störning av fåglar under häcknings- och uppfödningstid varit förbjuden medan det i den engelska versionen står: *“so far as disturbance would be significant”*, att förbudet gäller där störningen är av väsentlig betydelse för fåglarna. Ändringen som innebär att översättningarna nu stämmer överens träder i kraft den 1 maj 2026 (Regeringen, 2026) och återfinns i 4 § 4 p. Artskyddsförordningen.

1.4.2 Naturvårdsverkets lista över nationellt fridlysta arter

Naturvårdsverket fick i uppdrag av regeringen i juli 2025 att ta fram en uppdaterad lista över nationellt fridlysta arter. Naturvårdsverket gav ut en preliminär lista i november 2025 och en slutgiltig uppdaterad lista den 20 april 2026. Den nya listan över nationellt fridlysta arter innehöll 234 arter som Naturvårdsverket föreslår som fridlysningsvärda. Det slutliga avgörandet om vilka fridlysta arter som ska finnas i Sverige tas av regeringen (Naturvårdsverket, 2026B).

1.4.3 Rödlistan enligt SLU:s artdatabank

Den svenska rödlistan som ges ut av SLU är en sammanställning av olika hotade arter och anger hur stor utdöenderisk arterna bedöms ha. Den ger en statusrapport över arters tillstånd i landet och bedömer hur artens population har utvecklats. Om den minskat, ökat, hur sällsynt arten är samt hur statusen för dess livsmiljö ser ut (SLU Artdatabanken, 2025). Rödlistan uppdateras var femte år (Naturvårdsverket, 2026B). En art kan vara rödlistad utan att vara fridlyst. Myndigheter använder ofta rödlistan som ett underlag vid beslut om artskydd och naturvård.

1.4.4 Implementering i Sverige

I samtal med Tove Thomasson som arbetar på Skogsstyrelsen och som lett ett regeringsuppdrag angående artskydd berättar hon om hur EU-direktiven implementeras i Sverige. Naturvårdsverket har en samordnande och stödjande roll i arbetet för artskyddet medan länsstyrelserna har ansvar för beslut och tillsyn på regional nivå. Arbetet sker i samverkan med flera andra myndigheter, markägare och verksamhetsutövare.

Sveriges arbete med naturvård och artskydd sker i nära samspel med EU. Som medlemsstat deltar Sverige aktivt i framtagandet av EU:s lagstiftning genom bland annat ministerrådet och olika expertgrupper, där nationella ståndpunkter förs fram i förhandlingar mellan EU:s institutioner: Europaparlamentet, rådet och kommissionen. Detta innebär att EU:s regelverk inte enbart är något som “kommer utifrån”, utan något som Sverige själv utformar.

EU:s miljölagstiftning består främst av förordningar och direktiv. Förordningar, såsom EU:s avskogningsförordning, gäller direkt i medlemsstaterna, medan direktiv, exempelvis art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet, anger mål och ramar som medlemsstaterna själva ska implementera i nationell lagstiftning. I Sverige har detta skett genom bland annat artskyddsförordningen, som beslutas och kan ändras av regeringen. Den svenska implementeringen kännetecknas av att ligga nära EU-direktivens miniminivå, där formuleringar ofta överförs relativt direkt till nationell lagstiftning. Regelverket är i stor utsträckning utformat som

förbud, exempelvis mot att döda skyddade arter eller förstöra deras livsmiljöer. Samtidigt är bestämmelserna ofta generella och kräver tolkning i praktiken, vilket kan skapa osäkerhet, särskilt inom skogsbruket där åtgärder riskerar att komma i konflikt med artskyddet.

Tillämpningen av regelverket påverkas även av rättspraxis, där EU-domstolen fungerar som yttersta uttolkare av EU-rätten. Domar från EU-domstolen kan leda till förändringar i svensk lagstiftning, vilket illustrerar det dynamiska samspelet mellan EU-nivån och nationell rätt.

1.5 Problemformulering

Artskyddets tillämpning i skogsbruket aktualiserar frågor om äganderätt, rättssäkerhet och ekonomisk kompensation vid intrång. En fråga är var gränsen går för hur stora inskränkningar en skogsägare ska tåla. Hur ersättningssystemet fungerar i praktiken, får du ersättning? Skogsägare påverkas idag ekonomiskt genom att delar av en planerad avverkning kan behöva lämnas kvar, skjutas upp eller anpassas på ett omfattande sätt. Detta kan få konsekvenser för en skogsägare genom minskad likviditet, minskat handlingsutrymme och ökad ekonomisk osäkerhet.

1.6 Syfte

Syftet med detta examensarbete är att undersöka hur artskyddsförordningens tillämpning i svenskt skogsbruk påverkar skogsägarens handlingsutrymme och ekonomi. Studien avser att belysa hur direktiven tillämpas i praktiken samt hur berörda aktörer inom skogssektorn upplever regelverkets påverkan. Arbetet bygger på en kombination av ekonomiska beräkningar utifrån en fallstudie och kvalitativa intervjuer med relevanta aktörer inom ämnet.

1.7 Frågeställningar

- Hur tolkas och tillämpas artskyddsregelverket i praktiken?
- Vilka konflikter uppstår mellan artskydd och skogsbruk, och vilka arter eller naturvärden är särskilt konfliktfyllda?
- Vilka ekonomiska konsekvenser uppstår vid hänsynanpassad avverkning jämfört med trakthyggesbruk?
- Hur påverkar ersättningssystem och incitament markägares vilja att bevara biologisk mångfald?
- Vilka utmaningar och utvecklingsbehov finns för svenskt skogsbruk och bevarandet av arter?

1.8 Hypotes

Vår hypotes är att artskyddsregelverket upplevs som otydligt, särskilt i samspelet mellan EU-rätt och svensk implementering, vilket leder till varierande tolkningar mellan aktörer. Detta antas bidra till starka och delvis motstridiga uppfattningar

om hur regelverket bör tillämpas. Vidare antas att inskränkningar i brukanderätten medför ekonomiska konsekvenser för markägare, vilka ofta upplevs som betydande, särskilt när ersättningssystemet inte upplevs som tillräckligt tydligt eller tillräckligt omfattande.

2. Material och metod

2.1 Direktiven

Denna rapport utreder direktivens påverkan på skogsbruket med inriktning på intervjuer som kompletteras med en kalkyl som är gjord i ett av bestånden på Snefringe häradsallmänning. Direktiven har undersökts genom granskning av offentligt tillgängliga webbplatser där direktiven beskrivs. Hur direktiven hanteras i Sverige har undersökts dels via regeringens webbplats samt intervju med Tove Thomasson som arbetar på Skogsstyrelsen och som lett ett regeringsuppdrag kopplat till artskydd via Regeringskansliet.

2.2 Beräkningar

Beräkningarna i studien baseras på data från skogsbruksplanen för Snefringe Häradsallmänning samt skördardata från den genomförda avverkningen i bestånd nr 132 på Snefringe häradsallmänning. Beståndet uppgår enligt den nyligen uppdaterade skogsbruksplanen till 19,4 ha, domineras av tall (till 90 procent) och gran (10 procent). Beståndet står på en frisk mark med ett ståndortsindex på T24 och en ålder på 105 år. Skogsbruksplanen användes som primärt underlag för beståndsdata, där uppgifter om areal, trädslagsfördelning, ålder, ståndortsindex och virkesförråd låg till grund för beräkningarna. Enligt förvaltaren bedöms skogsbruksplanen vara tillförlitlig och representativ för beståndets förutsättningar. Skördardata från den utförda avverkningen användes därefter för att analysera och jämföra det faktiska utfallet och jämföra detta med den teoretiskt beräknade trakthyggesmodellen. Beståndet är påverkat av en tjäderspelplats vilket gör att hänsyn ska tas vid skogliga åtgärder, i detta fall en förnygringsavverkning.

För beräkning av virkesvärde och avverkningsnetto tillämpades de principer och beräkningsmodeller som presenteras i *Skogsmästarens kompendium i skogsuppskattning del 1* (Larsson 2026). Metoden bygger på skogliga kalkylmodeller och möjliggör en systematisk och jämförbar ekonomisk analys av olika brukningsmetoder när man beräknar virkesvärdet efter en prislista.

Virkespriserna baserades efter Mellanskogs offentliga prislista från den 11 februari 2026 (se Bilaga 6). Kostnader för avverkning och drivning utgick från Lantmäteriets sammanställning av generella skogsbrukskostnader från 2023 vilka räknades upp med 5 procent i enlighet med myndighetens rekommendationer för att motsvara kostnadsläget år 2026 (Lantmäteriet, 2026), (se Bilaga 4 och 5). Samma pris- och kostnadsantaganden användes i båda beräkningsmodellerna för att möjliggöra en jämförbar analys mellan trakthyggesbruk och hänsynsanpassad avverkning.

Den teoretiska trakthyggesmodellen beräknades utifrån att 95 procent av beståndet avverkades enligt traditionellt trakthyggesbruk, medan utfallet från den hänsynsanpassade avverkningen baserades på faktiskt uttag enligt skördardata och kvarlämnade hänsynsytor. Genom att jämföra avverkningsnetto, uttagsvolym och arealutnyttjande mellan metoderna kunde studien analysera den ekonomiska påverkan som uppstår vid anpassningar till naturvärden och artskydd.

Metoden är generell men möjliggör en transparent och reproducerbar analys av de ekonomiska effekterna av olika skogsbruksåtgärder. Samtidigt som metoden skapar ett praktiskt tillämpbart underlag för att analysera hur hänsyn till biologisk mångfald kan påverka skogsbrukets ekonomiska utfall.

2.3 Intervjuer

Studien baseras i stor utsträckning på kvalitativa intervjuer med aktörer som på olika sätt berörs av artskyddets tillämpning i skogsbruket. För att minska risken för ett ensidigt perspektiv har respondenter från flera delar av skogssektorn intervjuats. De svarande är markägare, skogsförvaltare, jurist, representanter från intresseorganisationer och Skogsstyrelsen. Urvalet syftade till att ge en bred och representativ bild av hur artskydd, intrång och ersättning uppfattas och hanteras i praktiken. Intervjupersonerna kontaktades via e-post med förfrågan om deltagande i en intervju som genomfördes digitalt via Microsoft Teams. Samtliga informerades om studiens syfte och att intervjun skulle spelas in för att möjliggöra korrekt återgivning. Respondenterna fick ta del av intervjuguiden i förväg, bestående av 10 frågor, se bilaga 1. Totalt sex personer intervjuades av åtta tillfrågade. Frågorna var utformade för att belysa artskyddets påverkan på skogsbruket, markägarens handlingsutrymme, ersättning samt framtida utveckling.

2.3.1 Semistrukturerad intervjumetod

Arbetet använder en semistrukturerad intervjumetod, vilket innebär att intervjuerna utgår från en intervjuguide med förutbestämda frågor och teman, samtidigt som det finns utrymme för flexibilitet under intervjuens gång. Till skillnad från strukturerade intervjuer följs inte en strikt ordningsföljd, utan intervjuaren ges möjlighet att ställa följdfrågor och fördjupa resonemang som uppstår under samtalet. Syftet är att skapa en öppen dialog där intervjupersonen kan utveckla sina erfarenheter och perspektiv, vilket därigenom bidrar till en fördjupad förståelse av det studerade materialet (Nikkhah, 2024).

3. Resultat

3.1 Intervjuer

3.1.1 Intervju med Tove Thomasson Skogsstyrelsen

Allmänt om organisationen och respondenten:

Skogsstyrelsen är den myndighet som ansvarar för att genomföra den svenska skogspolitiken, vilken bygger på två jämställda mål: produktionsmålet och miljömålet. Myndigheten har både rådgivande och tillsynsutövande uppdrag och arbetar med frågor som rör skogsbruk, naturvård och biologisk mångfald.

Tove Thomasson är biolog i grunden och arbetar vid Skogsstyrelsens nationella policyenhet. Hennes arbete omfattar övergripande skogspolitiska och miljöpolitiska frågor kopplade till skog. Hon har under lång tid arbetat med artskyddsfrågor och har haft en samordnande roll i myndighetens arbete med artskydd, bland annat i samband med framtagandet av gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden tillsammans med Naturvårdsverket. Hon har även lett ett regeringsuppdrag om förebyggande strategier inom artskydd. I sin nuvarande roll samordnar hon myndighetens arbete så att rådgivning, tillsyn, utbildning och kunskapsunderlag är samstämmiga.

Intervju

1. På vilket sätt upplever du att artskydd påverkar skogsbruk i Sverige idag?

Respondenten beskriver att artskyddet i Sverige har fått en ökad betydelse inom skogsbruket och bidrar till en högre medvetenhet kring naturvärden. Samtidigt framhålls att regelverket upplevs som otydligt, vilket skapar osäkerhet hos aktörer inom skogsbruket kring hur lagstiftningen ska tillämpas i praktiken. Detta leder i vissa fall till oro, konflikter och upplevda arbetsmiljöproblem, särskilt i samband med planering och rättsliga prövningar.

”Konflikthärdarna som finns på en del olika håll runt om i landet och domstolsprövningar som många upplever som väldigt jobbigt.”

Trots detta fortsätter stora delar av skogsbruket i stort sett som tidigare, även om artskyddet i vissa områden kan upplevas som ett hinder i verksamheten. Respondenten betonar vidare att vägledning kan erhållas från Skogsstyrelsen, men att osäkerheten delvis kvarstår, särskilt mot bakgrund av pågående förändringar i lagstiftningen.

2. Vilka arter eller naturvärden upplever du är mest kopplade till konflikter i skogen?

Respondenten identifierar vissa arter som särskilt konfliktfyllda i relation till artskydd och skogsbruk, där orkidén knärot och tretåig hackspett lyfts fram som återkommande exempel. Dessa arter aktualiseras ofta i praktiska ärenden och bidrar till konflikter kring markanvändning.

Det framhålls också att arternas skyddsstatus skiljer sig åt. Knärot omfattas av nationell fridlysning, vilket innebär att dess skydd kan komma att förändras genom politiska beslut, medan tretåig hackspett är skyddad enligt EU:s fågeldirektiv och därmed omfattas av ett mer långsiktigt och bindande regelverk.

3. I vilken utsträckning anser du att direktiven är anpassade till svenska förhållanden?

EU:s art- och habitatdirektiv samt fågeldirektivet tillkom innan Sverige blev EU-medlem och är därför inte utformade utifrån svenska förhållanden. Vid medlemskapet gjordes dock vissa anpassningar av listade naturtyper och arter.

När det gäller nationell fridlysning bedömer Thomasson att regelverket i grunden är anpassat till svenska förhållanden, men att det länge varit oklart hur det ska tillämpas på pågående markanvändning, såsom skogsbruk. En vägledande dom från 2017 (gällande arten bombmurkla) klargjorde att även pågående skogsbruk omfattas av bestämmelserna. Denna rättsutveckling har bidragit till ökad tydlighet, men också till nya tillämpningsfrågor.

4. Hur upplever du att samarbetet mellan skogsägare och myndigheter fungerar?

Thomasson beskriver samarbetet med skogsägarorganisationer som överlag fungerande och präglad av dialog. Samtidigt framhåller hon att relationen mellan enskilda markägare och myndighet varierar.

En central problematik är myndighetens dubbla roller. Skogsstyrelsen har både rådgivande och tillsynsutövande uppgifter. När ett ärende formellt inletts, exempelvis genom en avverkningsanmälan, övergår myndigheten till en tillsynsroll och kan då inte ge individuell rådgivning på samma sätt som i ett tidigare skede. Detta kan skapa frustration hos markägare som efterfrågar konkret vägledning i enskilda fall.

Myndigheten försöker istället arbeta genom generella utbildningar, vägledningar och webbaserat stöd, men Thomasson medger att det finns ett glapp mellan förväntat och möjligt stöd.

5. Finns det situationer där du upplever regelverket kring intrång och ersättning otydligt?

Thomasson bekräftar att ersättningsfrågan länge varit otydlig. Hon hänvisar till rättspraxis, bland annat ett mål som nådde Högsta domstolen rörande skogsbruk i Uppland (Hargs Bruk), där ersättning medgavs under särskilda omständigheter.

Hon framhåller att en ny lagstiftning om rätt till ersättning nyligen föreslagits, vilken innebär att ersättning ska utgå med 125 procent av marknadsvärdeminskningen, i likhet med reglerna för områdesskydd. Konstruktionen är tänkt att skapa större tydlighet och förutsägbarhet.

Samtidigt uttrycker hon osäkerhet kring om avsatta budgetmedel kommer att vara tillräckliga och konstaterar att om ersättningen utformas som en rättighet måste staten i praktiken säkerställa finansiering.

6. Hur tillgänglig upplever du att informationen från myndigheter är?

Respondenten bedömer att myndigheten strävar efter att göra information så tillgänglig och transparent som möjligt, bland annat genom att kontinuerligt utveckla och sprida relevant kunskap.

Samtidigt framhålls att tillgängligheten kan upplevas som otillräcklig av vissa målgrupper, och att det finns ett fortsatt behov av att utveckla och förbättra informationsinsatserna.

7. Upplever du att nuvarande system ger incitament att bevara naturvärden/arter?

Thomasson menar att ersättning kan fungera som ett incitament, men inte är tillräckligt i sig. Kunskap, förståelse och acceptans är också centrala faktorer. Hon betonar vikten av att markägare inte upplever att de helt fräntas rådighet över sin mark.

”Jag tror att nyckeln där är att man inte upplever att man blir trängd på sin egen mark, att man inte får göra någonting. För då upplever man i stället att det blir anspråk på äganderätten.” ... ”Att man fortfarande får bruka sin mark men att man gör det på ett sätt som gynnar de naturvärden som finns. Alternativa skötselmetoder eller andra trädslag, kanske i kombination med ersättning.”

Hon lyfter även problematiken med så kallad “Svarte Petter-effekt”, där den sista markägaren i ett område kan drabbas av mer långtgående restriktioner om tidigare hänsyn inte tagits av angränsande markgrannar. Thomasson menar på att det finns ett behov av förebyggande arbete och landskapsperspektiv i planeringen.

8. När anser du att ersättning bör utgå vid inskränkningar? Upplever du att markägare får tillräcklig ersättning? Finns det fall där markägare bör avstå ersättning?

Thomasson betonar att myndigheten (Skogsstyrelsen) tillämpar den politik som beslutas av regering och riksdag. Den föreslagna modellen med 125 procents ersättning beskrivs som generös jämfört med tidigare system, där ersättning sällan utgick. Samtidigt kan bedömningar bli komplexa, särskilt vid partiella eller tidsbegränsade inskränkningar.

Det tidigare systemet upplevs inte ha varit tillräckligt, medan det nya bedöms ge bättre kompensation, trots att osäkerhet finns kring praktisk tillämpning och budgetmässiga ramar.

I frågan om när markägare bör avstå ersättning anser Thomasson att det gäller för de 10 procent som gäller enligt skogsvårdslagen. Några andra generella ställningstagande tas inte.

9. Hur ser du på framtiden gällande naturvård och skogsbruk?

Thomasson uttrycker en försiktig optimism. Hon bedömer att vissa av de föreslagna förändringarna kan minska konfliktnivån, men inte eliminera alla motsättningar.

Hon framhåller särskilt vikten av:

- Tidigare integrering av artskydd i skogsbruksplanering
- Ökat förebyggande arbete
- Förbättrad dialog och ömsesidig förståelse mellan skogsbrukets och naturvårdens aktörer
- Ökad tillgång till stöd och information

”Ja, det måste ju gå att lösa.” ... ”Jag tror att man måste prata med varandra mellan alla parter – skogsbrukare, naturvård och skapa förståelse åt båda hållen.”

10. Finns det något i denna fråga som du tycker saknas i debatten?

Respondenten upplever att det som främst saknas i debatten inte är enskilda sakfrågor, utan snarare kvaliteten i själva samtalet. Debattklimatet beskrivs som polariserat, där aktörer ofta ställer perspektiv mot varandra och ibland medvetet eller omedvetet missförstår motpartens ståndpunkter. Detta försvårar konstruktiva diskussioner och bidrar till att konflikter förstärks snarare än löses.

Det som efterfrågas är en ökad nyfikenhet och öppenhet inför olika perspektiv, samt en vilja att förstå varandras utgångspunkter. Respondenten menar att en mer lösningsorienterad dialog, där fokus ligger på att närma sig varandra snarare än att positionera sig i motsats, skulle kunna bidra till att föra debatten framåt på ett mer konstruktivt sätt.

3.1.2 Intervju med Christer Johansson BirdLife Sverige

Allmänt om organisationen och respondenten

BirdLife Sverige är en ideell naturvårdsorganisation med fokus på fågelskydd och biologisk mångfald. Organisationen arbetar med opinionsbildning, kunskapsspridning och påverkan i frågor som rör naturvård och artskydd, både nationellt och internationellt.

Intervjun genomfördes med Christer Johansson, som arbetar med skogsfrågor inom organisationen. Hans roll innefattar att bevaka och driva frågor kopplade till artskydd i skogsbruket, delta i nationella samverkansprocesser samt bidra med expertkunskap i certifieringssystem och dialoger med myndigheter och skogssektorn. Johansson har lång erfarenhet av området, både genom sitt arbete inom BirdLife Sverige och genom tidigare engagemang i ideella sammanhang.

Intervju

1. På vilket sätt upplever du att artskydd påverkar skogsbruk i Sverige idag?

Johansson beskriver att artskyddet i dag har en påtaglig påverkan på skogsbruket, men att effekterna varierar mellan olika aktörer och geografiska områden. Särskilt mindre skogsägare kan påverkas i högre grad, då de har begränsade möjligheter att anpassa sin verksamhet jämfört med större skogsbolag. Samtidigt framhålls att tillämpningen av regelverket inte är enhetlig, vilket bidrar till osäkerhet och upplevda konflikter.

”...om vi börjar med myndigheterna så har vi ju sagt ganska så länge att, det är en myndighet Skogsstyrelsen men den agerar ibland som 24 olika beroende på vilket distrikt.”

2. Vilka arter eller naturvärden upplever du är mest kopplade till konflikter i skogen?

Respondenten lyfter främst fåglar och arter kopplade till äldre och kontinuitetspräglade skogsmiljöer som konfliktfyllda. Dessa arter är ofta beroende av strukturer som påverkas negativt av skogsbruksåtgärder, särskilt kalavverkning. Kontinuitetsskogar och andra höga naturvärden pekas därmed ut som centrala konfliktområden.

3. I vilken utsträckning anser du att direktiven är anpassade till svenska förhållanden?

Respondenten menar att EU:s direktiv i grunden är generella och inte specifikt utformade efter svenska skogsbruksförhållanden. Samtidigt betonas att direktiven är juridiskt bindande och att Sverige har ett ansvar att implementera dem. Eventuella anpassningar sker främst genom nationell tillämpning, men det finns en upplevd spänning mellan regelverkets utformning och praktiska förhållanden i skogsbruket.

4. Hur upplever du att samarbetet mellan skogsägare och myndigheter fungerar?

Samarbetet beskrivs som varierande. I vissa fall fungerar dialogen väl, medan den i andra fall präglas av bristande förtroende och olika tolkningar av regelverket vilket ofta leder till en domstolsprövning. Respondenten framhåller att kommunikationen mellan parterna är central, men att det finns utrymme för förbättring, särskilt vad gäller tydlighet och samsyn.

”Jag kan konstatera att väldigt mycket sker via domstol idag.” ... ”vi får rätt i nästan 9 av 10 fall. Så länge det är så ser vi en utveckling, en potential i att driva sådana ärenden. Sen kan jag själv tycka att det är lite för ensidigt, att vi kanske många gånger kan mötas och förstå varandra bättre ute i skogen och kanske komma till bättre lösningar rent av än vad man får i en domstol då.”

5. Finns det situationer där du upplever regelverket kring intrång och ersättning otydligt?

Respondenten upplever att regelverket kring intrång och ersättning i vissa fall är otydligt, särskilt i situationer där det inte rör sig om totalförbud utan mer begränsade inskränkningar. Den praktiska tillämpningen kan därmed bli svår att förutse, vilket skapar osäkerhet för markägare.

6. Hur tillgänglig upplever du att informationen från myndigheter är?

Respondenten upplever att informationen från myndigheter är tillgänglig men ofta otydlig och försiktigt formulerad. Trots att viktiga förändringar i lagstiftningen kräver tydlig vägledning, anses myndigheterna vara återhållsamma i sin kommunikation. Exempelvis att avverkning under häckningstid inte kommuniceras tillräckligt tydligt. Detta skapar ett glapp mellan tillgänglig information och behovet av konkret och handfast vägledning för skogsägare.

7. Upplever du att nuvarande system ger incitament att bevara naturvärden/arter?

Respondenten menar att nuvarande system endast i viss utsträckning skapar incitament för bevarande. Ekonomiska ersättningar kan fungera som ett incitament, men anses inte vara tillräckliga i alla situationer. Även kunskap och förståelse för naturvärden lyfts som viktiga faktorer, men det finns en risk att dagens system i vissa fall ger motsatta incitament.

8. När anser du att ersättning bör utgå vid inskränkningar? Upplever du att markägare får tillräcklig ersättning? Finns det fall där markägare bör avstå ersättning?

Respondenten anser att ersättning bör utgå när inskränkningar innebär en betydande påverkan på markägarens brukanderätt, särskilt vid mer omfattande begränsningar eller totalförbud. Samtidigt betonas att gränsdragningen kan vara svår i praktiken.

Ersättningsnivåerna upplevs i vissa fall som otillräckliga, framför allt när regelverket är otydligt eller svårt att tillämpa, vilket kan göra att ersättningen inte fullt ut motsvarar konsekvenserna för markägaren.

När det gäller om markägare bör avstå ersättning framhåller respondenten att detta främst är en lagstiftningsfråga. Systemet bygger på fastställda tröskelvärden, vilket innebär att vissa mindre intrång kan behöva tålas utan ersättning, men något generellt ställningstagande görs inte.

9. Hur ser du på framtiden gällande naturvård och skogsbruk?

Respondenten uttrycker oro för framtiden, att kontinuitetsskogar riskerar att försvinna inom några decennier om de inte skyddas. Dessa skogar anses vara avgörande för biologisk mångfald och kan inte återskapas inom överskådlig tid. Därför betonas behovet av ökat skydd.

Samtidigt lyfts behovet av förändrade skogsbruksmetoder, där alternativa bruksformer bör utvecklas. Respondenten menar att nuvarande arbetssätt i stor utsträckning kvarstår, delvis på grund av ekonomiska incitament och

osäkerhet kring nya metoder. Trots att naturhänsynen har förbättrats fortsätter avverkning av skogar med höga naturvärden, vilket bedöms som problematiskt.

10. Finns det något i denna fråga som du tycker saknas i debatten?

Respondenten menar att debatten ofta bygger på missuppfattningen att skogsbruk genererar naturvärden. Detta anses endast gälla vissa kulturbetingade miljöer, medan höga naturvärden i kontinuitetsskogar i stället uppstår genom långvarig frånvaro av brukande.

Vidare kritiserar debattens fokus på enskilda arter. Respondenten betonar att det är biotoperna som är avgörande, och att ett ensidigt artfokus riskerar att förenkla problematiken.

”Vi pratar mycket om enskilda arter när vi borde prata om biotoper. Att det blivit ett artfokus vilket förvisso är bra men att man förlöjligar det hela genom att säga att en hackspett dök upp i min skog, det handlar inte om den hackspetten utan det handlar om den värdefulla biotopen som hackspetten finns i.”

En mer nyanserad diskussion efterfrågas, med större fokus på ekologiska helheter och kontinuitetsskogars betydelse.

3.1.3 Intervju med Gunnar Lindén LRF

Allmänt om organisationen och respondenten

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) är en intresse- och företagarorganisation som företräder lantbrukare, skogsägare och landsbygdsföretagare i Sverige. Gunnar Lindén är jägmästare och naturvårdspolitisk expert inom LRF. I sin roll bevakar han skogsägares intressen i naturvårdsfrågor genom politiskt påverkansarbete och som kunskapsstöd till medlemmar. Han har tidigare erfarenhet från arbete vid länsstyrelse, konsultverksamhet och naturvärdesbedömningar, samt är själv skogsägare. Artskyddsfrågor har varit en central del av hans arbete under en längre tid.

Intervju

1. På vilket sätt upplever du att artskydd påverkar skogsbruk i Sverige idag?

Enligt Lindén påverkar artskydd skogsbruket på flera sätt. Det kan leda till stopp i avverkning, med eller utan ersättning vilket innebär ekonomiska förluster och osäkerhet för skogsägare. Han framhåller även administrativa krav som kostsamma inventeringar, ett ökande av juridiska processer där skogsägare ibland måste driva ärenden i domstol, ofta mot miljöorganisationers överklaganden.

”Skogsstyrelsen ställer krav på ibland ganska kostsamma inventeringar som kan ta ganska stora delar av virkesintäkten. Där du ofta tar fram underlaget för det förbud som du själv ska utsättas för.”

2. Vilka arter eller naturvärden upplever du är mest kopplade till konflikter i skogen?

De arter som oftast förekommer i konflikter och rättsprocesser är knärot, tretåig hackspett och tjäder. Även lavskrika, bombmurkla och dårgräsfjäril nämns under intervjun.

3. I vilken utsträckning anser du att EU-direktiven är anpassade till svenska förhållanden?

Lindén anser att art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet i begränsad utsträckning är anpassade till svenska förhållanden. Han menar att regelverket i praktiken ofta fungerar som ett individskydd snarare än ett populationsskydd vilket skapar problem i Sverige.

”det blir ett individskydd”, även i situationer där ”arten överhuvudtaget inte påverkas”.

Ett fokus på livsmiljöer skulle underlätta för skogsägare samtidigt som han pekar på att livsmiljöer är dynamiska och att de hela tiden förändras i ett brukat skogslandskap *”skogsbruket är cykliskt och det skapas hela tiden nya livsmiljöer”* Respondenten förespråkar frivilliga avsättningar som ett mer flexibelt och effektivt verktyg för att bevara arter och livsmiljöer.

4. Hur upplever du att samarbetet mellan skogsägare och myndigheter fungerar?

Samarbetet mellan skogsägare och skogsägarorganisationer beskrivs som relativt fungerande men relationen till Skogsstyrelsen i allt högre grad som tillsynsbaserad snarare än rådgivande vilket minskar känslan av samarbete.

5. Finns det situationer där du upplever regelverket kring intrång och ersättning otydligt?

Lindén beskriver regelverket som otydligt och svårt att förutse för markägare, *”litegrann att det är ett lotteri”*. Särskilt efter flera rättsfall där ersättning bedömts på olika sätt. Enligt Lindén utgår domstolarna i vissa fall från om intrånget varit möjligt att förutse vid förvärv av fastigheten. Trots att fastigheten kan ha funnits i ägo under en längre tid än direktiven. Samtidigt framkommer också att ersättning ska utgå då det inte bedöms rimligt att markägaren själv ska bära hela kostnaden.

Han lyfter ett exempel där markägare med förekomst av lavskrika förlorade 300 000 kronor till följd av restriktioner. Domstolen bedömde denna förlust som en kostnad som var rimlig för markägaren att ta. Gränsdragningen kring vad som utgör en *”betydande ekonomisk skada”* är oklar och varierar. Detta bidrar till rättsosäkerhet och oförutsägbarhet för skogsägare. Osäkerheten kring ersättning kan påverka beteenden och investeringsbeslut i skogsbruket.

6. Hur tillgänglig upplever du att informationen från myndigheter är?

Information från myndigheter upplevs som relativt tillgänglig via exempelvis SLU:s Artportalen och Skogsstyrelsens Mina sidor. Däremot är uppgifter som lokalisering av skyddade rovfågelbon sekretessbelagda, även för markägare vilket skapar problem enligt Lindén.

7. Upplever du att nuvarande system ger incitament att bevara naturvärden/arter?

Respondenten menar att nuvarande system inte skapar tydliga positiva incitament för bevarande, eftersom förekomst av naturvärden ofta kopplas till ekonomisk och administrativ risk. Detta kan leda till att skogsägare undviker att låta naturvärden utvecklas eller kortare omloppstider. Samtidigt framhålls att många skogsägare i grunden är positiva till naturvärden, men att en rädsla av att inte få bruka marken om en viss art finns motverkar detta. Behovet av förbättrade ersättningssystem, ökad kunskap samt ett mer accepterande synsätt på naturvärdens dynamik i landskapet betonas.

8. När anser du att ersättning bör utgå vid inskränkningar? Upplever du att markägare får tillräcklig ersättning? Finns det fall där markägare bör avstå ersättning?

Lindén anser att ersättning bör utgå när pågående markanvändning avsevärt försvåras, exempelvis vid intrång över skogsvårdslagen cirka 10 procent. Han menar att ersättningen ofta är otillräcklig eftersom den i många fall inte utgår, men att cirka 125 procent av marknadsvärdet utgör en rimlig nivå när ersättning ges. Samtidigt framhålls att markägare i vissa situationer bör kunna avstå ersättning, exempelvis genom frivilliga avsättningar eller vid mindre ytterligare hänsyn utöver lagkrav, vilket speglar ett eget ansvar i naturvårdsarbetet.

9. Hur ser du på framtiden gällande naturvård och skogsbruk?

Lindén ser en pågående politisk utveckling där problem kring rättsosäkerhet och incitament börjar uppmärksammas. Skogsbruket beskriver han samtidigt som centralt och viktigt för framtiden ur ett ekonomiskt och samhällsligt perspektiv.

10. Finns det något i denna fråga som du tycker saknas i debatten?

En aspekt som enligt Lindén ofta förbises är äganderättens betydelse för landsbygdens utveckling. Skogsägarande ses som en viktig grund för investeringar, särskilt i jordbruk och lokal utveckling. Särskilt tydligt är det för upprättandet av levande landsbygd i norra Sverige.

3.1.4 Intervju med Jakob Tufvesson VD på Hargs Bruk

Allmänt om organisationen och respondenten

Jakob Tufvesson är VD för Hargs Bruk sedan 2019. Han representerar i intervjun ett skogsbruksperspektiv med ansvar för både operativa beslut och långsiktig förvaltning av nyttigheter från skogliga resurser.

Hargs Bruk AB bedriver skogsbruk med målsättning att kombinera produktion och miljöhänsyn i enlighet med svensk skogspolitik. Verksamheten omfattar såväl virkesproduktion som naturvårdsavsättningar och sker inom ramen för gällande lagstiftning och skogliga certifieringssystem. Bolaget har även erfarenhet av rättslig prövning kopplad till artskydd, där en stoppad avverkning på grund av tjäder resulterade i ersättning efter ett avgörande i Högsta domstolen år 2023.

Intervju

1. På vilket sätt upplever du att artskydd påverkar skogsbruk i Sverige idag?

Respondenten upplever att artskyddet i vissa fall används för att begränsa skogsbruksåtgärder, vilket kan upplevas som problematiskt när beslutsunderlaget anses otillräckligt, trots att hänsyn och avsättningar redan görs.

2. Vilka arter eller naturvärden upplever du är mest kopplade till konflikter i skogen?

Respondenten anger tjäder och knärot som de arter som oftast är kopplade till konflikter i skogsbruket. Samtidigt framhålls att fokus på dessa arter kan vara missriktat, då de enligt respondenten förekommer relativt vanligt i brukade skogar, och att urvalet av arter delvis styrs av vilka som har störst potential att påverka avverkningsbeslut.

3. I vilken utsträckning anser du att EU-direktiven är anpassade till svenska förhållanden?

Tufvesson menar att direktiven inte är anpassade fullt ut och att vissa arter som skyddas finns i relativt stor utsträckning i Sverige. En iakttagelse som görs är att tjädern är ett jaktbart vilt som egentligen inte har någon begränsning i hur mycket den får jagas men att arten ändå kan skapa restriktioner när det gäller skogsbruk.

4. Hur upplever du att samarbetet mellan skogsägare och myndigheter fungerar?

Respondenten menar att samspelet med myndigheterna i regel fungerar väl, särskilt när skogsägare själva gör nödvändiga och välmotiverade avsättningar, då myndigheterna ofta delar samma bedömning. Samtidigt framhålls att begränsningar i avverkning skapar omfattande administrativa processer som belastar både myndigheter och skogsägare. För myndigheterna innebär detta ett ökat resursbehov, exempelvis i form av mer personal, medan skogsägare påverkas genom mer komplexa och tidskrävande handläggningar. Detta sker dessutom i en kontext där det redan finns flera styrmedel, såsom certifieringssystem (FSC och PEFC) samt skogsvårdslagstiftning.

5. Finns det situationer där du upplever regelverket kring intrång och ersättning otydligt?

Respondenten upplever ersättningssystemet som otydligt och menar att det saknas en konsekvent "röd tråd" i bedömningen för när ersättning ska ges. Han framhåller att varje skogsbestånd har unika förutsättningar och att det därför är svårt att skapa en generell praxis eller tydliga prejudikat. Han ger som exempel att skogarnas historiska brukande påverkat vilka arter som finns idag. Samtidigt framhålls att skogsbruket förändrar förutsättningarna för arter över tid, vilket gör att både naturvärden och artförekomster är dynamiska.

6. Hur tillgänglig upplever du att informationen från myndigheter är?

Respondenten upplever att tillgången till information från myndigheter generellt är tillgänglig. Att det går att få fram underlag och föra dialog kring hur skogsbruk kan bedrivas med hänsyn till arter och naturvärden.

7. Upplever du att nuvarande system ger incitament att bevara naturvärden/arter?

Respondenten anser att nuvarande system delvis skapar incitament för bevarande. Det framhålls att artskydd i stor utsträckning fokuserar på enskilda arter som ofta förekommer i brukade skogar, vilket enligt respondenten kan leda till att begränsningar inte alltid är ändamålsenliga. Samtidigt betonas att ett aktivt skogsbruk är en förutsättning för att skapa ekonomiska resurser och därmed möjlighet till naturvårdsåtgärder och avsättningar. Enligt respondenten är det därför viktigt att kombinera hänsyn med fortsatt brukande, då ett upphörande av skogsbruket även kan minska möjligheterna att långsiktigt bevara vissa naturvärden.

8. När anser du att ersättning bör utgå vid inskränkningar? Upplever du att markägare får tillräcklig ersättning? Finns det fall där markägare bör avstå ersättning?

Respondenten anser att ersättning alltid bör utgå när en markägare hindras från att använda sin mark eftersom det innebär en inskränkning i äganderätten. Samtidigt menar han att viss hänsyn och vissa avsättningar är rimliga som en del av skogsbrukets ansvar. Han uttrycker att han helst vill behålla möjligheten till att bruka skogen långsiktigt med den framtida värdestegringen som det innebär.

Att 125 procent i ersättning vid inskränkning kan bli verklighet i framtiden kan vara en tillräcklig nivå vid en planerad avverkning men det kompenserar inte förlusten kopplat till brukandet över tid. Det skulle bli särskilt problematiskt generationsskifte eller vid en värdering av fastigheten, om endast mjuka värden fanns kvar efter en engångsersättning. I vissa fall skulle respondenten föredra markbyte framför intrångsersättning för att behålla ett framtida produktionsvärde.

9. Hur ser du på framtiden gällande naturvård och skogsbruk?

Respondenten efterfrågar en tydligare och mer sammanhållen skogspolitik där regler kring markanvändning och äganderätt klargörs. Han anser att dagens situation där skogsbruk kan bli en juridisk process, skapar osäkerhet och att det kan ge ett ineffektivt system. Respondenten menar att det bör vara upp till politiken och myndigheterna att sätta ramarna för att inte skogsbruket ska hamna i konflikter och överklaganden för att lösa problemen.

10. Finns det något i denna fråga som du tycker saknas i debatten?

Respondenten upplever att avståndet mellan skogsbruket och artbevarande organisationer är stort och att debatten saknar helhetsperspektiv. Han menar att det finns en stor vilja hos markägare att bevara naturvärden men att det kräver att det finns såväl brukande som bevarande. Utan ekonomiska förutsättningar att bedriva skogsbruk riskerar systemet att förändras på ett sätt som varken gynnar landsbygd, ekonomi eller biologisk mångfald.

3.1.5 Intervju med jurist Frida Wästling LRF

Allmänt om organisationen och respondenten

Frida Wästling är jurist och sakkunnig vid LRF, med inriktning mot fastighetsrätt och skogsrelaterade frågor. I sin nuvarande roll arbetar hon med att företräda och stödja markägare i frågor som rör bland annat artskydd, inträngsersättning och tillämpning av relevant lagstiftning.

Hon har tidigare arbetat vid Ludvig & Co, där hon bistod enskilda skogsägare i rättsliga processer gentemot myndigheter, särskilt i ärenden kopplade till avverkningsförbud. Genom sin yrkeserfarenhet har hon utvecklat en djup förståelse för hur regelverk och praxis påverkar markägare i praktiken, samt för de målkonflikter som kan uppstå mellan naturvård och skogsproduktion.

Intervju

1. På vilket sätt upplever du att artskydd påverkar skogsbruk i Sverige idag?

Respondenten beskriver att artskyddet i hög grad påverkar skogsbruket, både ekonomiskt, administrativt och emotionellt. Den rättsliga osäkerheten lyfts särskilt fram, då otydligheter i regelverket skapar stress och svårigheter i planering och beslut. Oavsett om det gäller enskilda skogsägare eller bolag. Samtidigt påverkar artskyddet hur skogen brukas, bland annat genom att områden i vissa fall lämnas i ett mer statiskt tillstånd. Respondenten menar att ett ensidigt bevarande inte nödvändigtvis gynnar den biologiska mångfalden på lång sikt. Sammantaget betonas behovet av en mer balanserad syn, där både bevarande och aktivt brukande integreras utifrån skogens dynamik och lokala förutsättningar.

”Det har ju blivit både ekonomisk belastning men väldigt mycket administrativ belastning och även känslomässig belastning, för att man ofta har förvaltat skogen i generationer.”

2. Vilka arter eller naturvärden upplever du är mest kopplade till konflikter i skogen?

Respondenten identifierar främst knärot och tretåig hackspett som de arter som oftast är kopplade till konflikter inom artskyddet. Även tjäder lyfts fram som en konfliktart, särskilt i södra delar av landet.

3. I vilken utsträckning anser du att EU-direktiven är anpassade till svenska förhållanden?

Respondenten beskriver att implementeringen av EU:s fågeldirektiv i Sverige har präglats av en överimplementering, delvis till följd av en felaktig översättning av centrala förbudsbestämmelser. Detta har inneburit att kraven på skogsbruket i praktiken blivit striktare än vad direktivet avsåg, vilket har bidragit till konflikter och rättslig osäkerhet. Vidare framhålls att den svenska tillämpningen, särskilt genom artskyddsförordningen, saknar tydliga vägledningar och i stor utsträckning har utvecklats genom domstolsprövningar. Respondenten menar också att svensk skogssektor redan tar betydande naturhänsyn, men att detta inte alltid återspeglas i EU:s rapporteringssystem, vilket kan ge en missvisande bild i jämförelse med

andra medlemsländer. Sammantaget bedöms direktiven inte vara fullt anpassade till svenska förhållanden, och ett behov av en mer sammanhållen och kontextanpassad implementering lyfts fram.

4. Hur upplever du att samarbetet mellan skogsägare och myndigheter fungerar?

Samarbetet mellan skogsägare och myndigheter upplevs som varierande och beroende av handläggares erfarenhet. Erfarna handläggare anses bättre på att göra avvägningar, medan mindre erfarna oftare följer formella krav. Centralisering inom myndigheten lyfts som en utmaning då den försvårar lokal förankring och dialog. Samtidigt finns en vilja till samarbete, men dess kvalitet påverkas av tillgängliga resurser och organisatoriska förutsättningar.

5. Finns det situationer där du upplever regelverket kring intrång och ersättning otydligt?

Respondenten upplever att regelverket kring intrång och ersättning, särskilt kopplat till artskydd, länge har varit otydligt och svårtolkat. Praxis har i stor utsträckning byggt på enstaka domar, där rätten till ersättning ofta bedömts utifrån vaga principer snarare än tydlig lagstiftning. Detta har medfört att mindre intrång i många fall inte ersätts, trots att rättsläget klargjorts genom kostsamma och tidskrävande domstolsprocesser. En aktuell lagstiftningsprocess avseende ersättning vid intrång förväntas dock bidra till ökad tydlighet framöver.

6. Hur tillgänglig upplever du att informationen från myndigheter är?

Respondenten upplever att tillgången till information från myndigheter är begränsad och inte alltid anpassad till praktiska tillämpningar. Den information som finns beskrivs som generell och i vissa fall bristfälligt uppdaterad i förhållande till aktuell rättspraxis. Något som kan leda till osäkerhet hos skogsägare. Vidare framhålls att variationer i lokala förhållanden inte alltid återspeglas i riktlinjerna, vilket minskar deras användbarhet i enskilda fall. Sammantaget anses informationsförsörjningen vara otillräcklig för att skapa tydlighet och förutsägbarhet i beslutsfattandet.

7. Upplever du att nuvarande system ger incitament att bevara naturvärden/arter?

Respondenten bedömer att nuvarande system i begränsad utsträckning skapar incitament för att bevara naturvärden. Istället beskrivs en situation där osäkerhet och administrativ belastning kan leda till strategier som syftar till att undvika restriktioner, snarare än att främja naturvård. Respondenten betonar att effektiva incitament snarare bör bygga på frivillighet, flexibilitet och bättre anpassning till lokala förutsättningar.

8. När anser du att ersättning bör utgå vid inskränkningar? Upplever du att markägare får tillräcklig ersättning? Finns det fall där markägare bör avstå ersättning?

Respondenten framhåller att ersättning bör utgå när markägare tvingas avstå från brukande till följd av skydd för arter, och att ersättningen i dessa fall bör motsvara marknadsvärdet med tillägg, i likhet med ersättning vid formellt skydd såsom naturreservat. Samtidigt bedöms nuvarande ersättningsnivåer i princip vara

tillräckliga i ett juridiskt perspektiv, men de anses inte fullt ut kompensera för långsiktiga ekonomiska och icke-monetära värden kopplade till ett aktivt brukande av skogen. Respondenten lyfter även att det i vissa fall kan vara motiverat att avstå ersättning, exempelvis om alternativa brukningsmetoder möjliggör fortsatt nyttjande av marken utan att komma i konflikt med regelverket. Detta förutsätter dock tillgång till relevant kunskap och rådgivning.

9. Hur ser du på framtiden gällande naturvård och skogsbruk?

Respondenten är i grunden positiv till framtiden för naturvård och skogsbruk och betonar att frågorna fått ökad politisk uppmärksamhet. Samtidigt kvarstår målkonflikter mellan produktion och naturvård, vilket kräver fortsatta avvägningar. Nya politiska initiativ ses som steg i rätt riktning, men inte som tillräckliga. Skogens betydelse för ekonomi och beredskap lyfts som central i det fortsatta arbetet.

”Kollar man till exempel på norra Sverige där jordbruket är mindre och inte har lika bördiga jordar som i södra Sverige, då blir skogen en förutsättning för att kunna ta lån exempelvis och kunna fortsätta finansiera jordbruk och djurhållning. När vi nu pratar om Sveriges nationella krisberedskap och livsmedelsproduktion då blir skogen väldigt viktig, så att jag tror att det tas ett helhetsgrepp om skogen, det handlar inte bara om artskyddsförordningen eller Natura 2000 utan också vad skogen har för betydelse för Sverige som land.”

10. Finns det något i denna fråga som du tycker saknas i debatten?

Respondenten upplever att de flesta centrala aspekterna av frågan redan har diskuterats i stor utsträckning, särskilt under det senaste året. Även om uppmärksamheten varierar mellan olika forum och målgrupper, bedöms debatten som relativt omfattande. Några tydliga saknade perspektiv identifieras därför inte.

3.1.6 Intervju med Eric Sundstedt förvaltare på Snefringe Häradsallmänning

Allmänt om organisationen och respondenten

Erik Sundstedt är förvaltare på Snefringe häradsallmänning och utbildad jägmästare. Han har lång erfarenhet av skoglig förvaltning och enligt Sundstedt har artskyddsfrågan funnits med i diskussionen sedan skogsvårdslagens förändring år 1994, då miljö- och produktionsmål jämfördes, men han menar att frågan har blivit särskilt skärpt under de senaste fem till tio åren.

Intervju

- 1. På vilket sätt upplever du att artskydd påverkar skogsbruk i Sverige idag?** Respondenten upplever att artskyddet skapar osäkerhet och otydlighet i skogsbruket. Detta gäller särskilt frågan om ersättning vid inskränkningar, där vissa markägare får kompensation medan andra inte får det.

”Det verkar som att det ibland är lite oklar rättsordning.”

Han betonar att miljö- och skogspolitik bör präglas av tydlighet och stabilitet. Artskyddets nuvarande tillämpning upplevs istället som svår att förutse, vilket påverkar markägares trygghet i brukandet.

2. Vilka arter eller naturvärden upplever du är mest kopplade till konflikter i skogen?

Sundstedt nämner signalarter som ofta leder till konflikter eller begränsningar i brukandet. Enligt honom är tjäder, bombmurkla, knärot och lavskrika mest kopplade till konflikter. Bombmurkla lyfts fram som en indikatorart inom växtriket, medan lavskrika framhålls som motsvarande indikator inom djurriket.

3. I vilken utsträckning anser du att EU-direktiven är anpassade till svenska förhållanden?

Sundstedt uttrycker att direktiven inte är anpassade till svenska förhållanden, han menar att Sverige bör ha bättre förutsättningar för att själva fatta beslut om skydd av arter som är specifika för landet. Han menar att direktiven är generellt formulerade och att olika aktörer tolkar dem olika, där skogsbruket och miljörörelsen kan göra skilda tolkningar.

4. Hur upplever du att samarbetet mellan skogsägare och myndigheter fungerar?

Sundstedt beskriver att samarbetet generellt fungerar bra i det område där han själv är verksam. Rättstillämpningen upplevs dock variera mellan län och myndigheter, vilket leder till att liknande situationer kan hanteras olika beroende på geografi och person. Vissa tjänstemän upplevs otydliga, vilket gör processen ”*tungrodd*” och svår att hantera. Han framhåller att personkemi och kommunikationsform spelar stor roll.

Han anser att dialogen förbättras avsevärt när myndigheter och markägare möts i fält istället för att kommunicera via mejl. Fältbesök ger bättre förståelse för varandras perspektiv och skapar mer konstruktiva samtal.

Han lyfter att Skogsstyrelsen hanterat ett stort antal avverkningsanmälningar varje år, vilket gör det svårt att hinna med dialog och platsbesök. I detta sammanhang uttrycker han skepsis mot det förslag om att korta ned handläggningstiden för avverkningsanmälan från sex till tre veckor, eftersom det riskerar att ytterligare minska myndigheternas möjlighet till dialog.

5. Finns det situationer där du upplever regelverket kring intrång och ersättning otydligt?

Sundstedt anser att otydlighet i regelverket leder till oklarhet i bedömningar och därmed även i frågan om ersättning. Som exempel nämner han knärot, där det inte tydligt framgår hur stort kärnområdet bör vara eller vilka metoder som ska användas. Skogsstyrelsen föreslår ibland hyggesfria metoder, men utan att specificera vilka. Han menar att vissa hyggesfria metoder som schackrutehuggning till och med kan skada arten knärot.

6. Hur tillgänglig upplever du att informationen från myndigheter är?

Sundstedt upplever att information generellt är tillgänglig och att myndigheter inte undanhåller information. Däremot menar han att informationen ofta saknar tydlighet och att den inte är konkret. Det är alltså inte tillgången på information som är problemet, utan att den är svår att omsätta rent praktiskt.

7. Upplever du att nuvarande system ger incitament att bevara naturvärden/arter?

Respondenten menar att den föreslagna ersättningsmodellen (125 % av markvärdet vid intrång) kommer öka incitamenten om det genomförs. Sundstedt framhåller att tydlighet i ersättningsfrågan är avgörande för att skapa incitament till naturvård.

Han varnar för att otydliga regler kan leda till motreaktioner, exempelvis att markägare försöker undvika restriktioner genom tidigare åtgärder i skogen. Vilket skulle kunna leda till anmälningsplikt vid gallring.

8. När anser du att ersättning bör utgå vid inskränkningar? Upplever du att markägare får tillräcklig ersättning? Finns det fall där markägare bör avstå ersättning?

Sundstedt anser att ersättning bör utgå för inskränkningar som går utöver den generella hänsyn som krävs enligt skogsvårdslagen och certifieringssystem (FSC/PEFC). Han menar att detta skulle kunna göras relativt enkelt genom att beräkna areal, volym och ekonomiskt värde.

Han lyfter även en skillnad mellan växt- och djurarter. Stationära arter som knärot och bombmurkla kan knytas till specifika områden, medan djurarter som tjäder och lavskrika kan flytta sina spel- och boplatser över tid. Därför blir det problematiskt om man "fryser" ett område som skyddsvärt utifrån gamla observationer.

Sundstedt menar att avstå ersättning beror på framtidsutsikter och markägarens situation. Han resonerar kring att skogens värde sannolikt kommer öka kraftigt framöver, i takt med att samhället behöver ersätta olja och cement med biobaserade material. Sundstedt beskriver att en markägare som inte är ekonomiskt pressad därför kan ha skäl att avvakta. Han lyfter att framtida infrastrukturplaner (exempelvis kraftledningar eller vägar) kan förändra markens användning, vilket kan ge markägaren ett annat förhandlingsläge ur ersättningssynpunkt.

9. Hur ser du på framtiden gällande naturvård och skogsbruk?

Han beskriver framtiden som att "pendeln svänger" mellan olika synsätt: antingen mot fortsatt skogsproduktion eller mot ökad naturvård och alternativa värden som exempelvis ekoturism. Han diskuterar även internationell konkurrens, särskilt snabbväxande trädslag som eukalyptus, vilket kan påverka Sveriges roll som råvaruproducent.

10. Finns det något i denna fråga som du tycker saknas i debatten?

Sundstedt anser att debatten ofta utgår från att skog är "natur" snarare än en brukad miljö, till skillnad från jordbruksmark som ofta kallas kulturmark. *"Finns det någon mer extrem monokultur än en välkött veteåker? – En art."* Han menar att skogens produkter och samhällsnytta behöver lyftas tydligare, exempelvis dess roll i klimatomställningen när cement och olja ska ersättas, med vad?

3.2 Virkesvärde

Kalkylen visar att i det studerade beståndet på Snefringe häradsallmänning i bestånd nr 132 genererar trakthyggesbruket ett avverkningsnetto om 3 229 530 kr, medan den alternativa brukningsmetoden, baserad på faktiska skördardata, uppgår till 1 898 245 kr. Detta innebär en skillnad på cirka 1 331 285 kr vilket blir 35 558 kr/ha, motsvarande en betydande minskning av intäkterna.

Tabell 1. Tabellen illustrerar skillnaden och tydliggör det ekonomiska utfallet mellan metoderna.

Brukningssmetod	Avverkningsnetto (kr)	Kr/ha
Trakthyggesbruk (beräknat)	3 229 530	166 471
Hänsynsanpassad avverkning (utfall)	1 898 245	130 913
Skillnad	-1 331 285	-35 558

Av Tabell 1 framgår att den alternativa brukningsmetoden i detta specifika bestånd medför en lägre ekonomisk avkastning jämfört med trakthyggesbruk. Skillnaden i netto uppstår trots att samma prislista och likvärdiga kostnadsantaganden tillämpats, vilket tydliggör att det i huvudsak är skillnader i uttag och produktionsutfall som påverkar resultatet. Det bör även nämnas att den hänsynsanpassade avverkningen inte omfattar hela beståndsarealen, 4,5 ha lämnas som hänsynsområde. Den hänsynsanpassade avverkningen genomförs istället på 14,5 ha med ett totalt uttag om 2 877 m³fub, medan den teoretiskt framräknade trakthyggesmodellen omfattar hela området om 19,4 ha och ger ett uttag om 5 341 m³fub. Skillnaderna i både arealutnyttjande och avverkningsvolym bidrar således väsentligt till det lägre ekonomiska utfallet i den alternativa brukningsmetoden.

Det bör dock betonas vilket även står beskrivet i skötselserien skrivet av Karlsson, C, et al 2017, s. 84–91) att virkesvärdet i den kvarstående timmerställningen inte försvinner, utan i stället skjuts fram i tiden. Trots detta uppstår en betydande ekonomisk förlust vid en nuvärdesberäkning, eftersom intäkterna realiserar senare och därmed diskonteras. Därtill finns en ökad risk för skador på det kvarstående beståndet, exempelvis genom storm, insektsangrepp eller kvalitetsförsämring, vilket ytterligare kan påverka det ekonomiska utfallet negativt.

Samtidigt bör det betonas att detta utfall är kontextbundet och inte nödvändigtvis är representativt för andra bestånd eller geografiska områden. Skillnader i ståndortsförhållanden, trädslagsfördelning, ålder och skötselhistoria kan innebära att utfallet varierar mellan olika trakter.

Intervjuerna bekräftar denna bild, där ekonomiska överväganden framträder som centrala i beslutsfattandet. Samtidigt framkommer att alternativa

brukningsmetoder, trots potentiella ekologiska fördelar, ofta innebär ekonomiska uppoffringar.

4. Diskussion

4.1 Rättsutveckling och praxis

Under de senaste åren har flera fall prövats i svensk domstol avseende artskyddets påverkan på skogsbruket. Fallen har avsett situationer där avverkningar har begränsats eller stoppats till följd av förekomst av skyddade arter. Utvecklingen av rättspraxis kommer från såväl Högsta domstolen som Mark-och miljööverdomstolen. I vår studie har flera intervjupersoner återkommande hänvisat till ett antal avgöranden, särskilt ofta nämndes Högsta domstolens mål om Hargs Bruk (T 538–22) år 2023, liksom, Mark-och miljööverdomstolens, mål nr M 2063–19 om ersättning på grund av avverkningsförbud i Bollnäs kommun och Mark-och miljööverdomstolens mål nr M 936–21 om ersättning på grund av avverkningsförbud i Bollebygds kommun. Gemensamt för dessa mål är att de rör frågan om markägarens rätt till ersättning när artskyddsregler innebär begränsningar i skogsbruket.

HD uttalade i Hargs Bruk-målet att artskyddsförordningen i sig inte innehåller bestämmelser om ersättning och att utgångspunkten är att markägaren inte har rätt till ersättning till följd av artskyddsförordningen. HD uttryckte detta:

“Det finns ingen särskild reglering som tillerkänner den enskildes rätt till ersättning för den begränsning av markanvändningen som artskyddsförordningens bestämmelser i sig innebär. Utgångspunkten är därför att den enskilde inte har rätt till sådan ersättning.” (HD mål nr T 538–22).

Samtidigt klargjorde HD att ersättning i undantagsfall kan bli aktuellt enligt så kallade *allmänna principer* om inskränkningen, ”*avsevärt har försvårat pågående markanvändning och inskränkningen i det enskilda fallet är så särskilt betungande att det inte framstår som rimligt att den påverkade, ensam får bära konsekvenserna av inskränkningen*” (HD mål nr T 538–22). Detta innebär att ersättning i praktiken kan utgå men att bedömningen i stor utsträckning är beroende av omständigheterna i det enskilda fallet. Detta har också framkommit i våra intervjuer där flera aktörer har beskrivit ersättningsfrågan som svårförutsägbar för enskilda markägare.

Den 9 april 2026 kom två betydande avgöranden. Mark-och miljööverdomstolens, dom 2025-03-19 i mål nr M 2063–19 om ersättning på grund av avverkningsförbud i Bollnäs kommun. Förekomst av den fridlysta lavskrikan gjorde att den planerade avverkningen om 2,8 ha uteblev. Ur domen framgick att summan om ca 280 000 kronor som var motiverat av marknadsvärdesminskning för fastigheten på grund av den uteblivna avverkningen, inte var att avse som tillräckligt betydande belopp, för att ersättning ska utgå från staten. Vad som anses som ett betydande belopp av MÖD, är troligen högre än vad flera av Sveriges skogsägare sannolikt hade instämt i.

Det andra avgörandet från den 9 april 2026, Mark-och miljööverdomstolens dom, nr M 936–21 handlade om ersättning på grund av avverkningsförbud i Bollebygds

kommun. Ett område om 18,7 ha planerades att avverkas. Det visade sig vid inventering att tjäder förekom i det planerade avverkningsområdet vilket gjorde att 3,1 ha undantogs från avverkning, motsvarande av Skogsstyrelsen uppskattat till 1 200 000 kr, ett betydande belopp enligt MÖD. Trots detta ansågs markägaren inte berättigad till ersättning då denne vid förvärvet av fastigheten kunde ha anledning att räkna med att det fanns tjäder med det skyddsbehov som det innebär på fastigheten. Dessutom bedömde MÖD att det inte var fråga om ett totalförbud, skogsbruk var fortsatt möjligt på delar av området. Domstolen ansåg därmed inte att pågående markanvändning avsevärt försvåras i den mening som krävs för ersättningsrätt enligt 2 kap. 15 § regeringsformen eller 31 kap. 4 § miljöbalken.

Enligt 2 kap. 2 § miljöbalken skall den som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön. I praktiken innebär det att skogsägare som automatiskt också är verksamhetsutövare, förväntas ta hänsyn till exempelvis skyddade arter vid skogsbruksåtgärder, vilket i våra intervjuer beskrivits som en utmaning när informationen om hur arter bör hanteras är otydlig, godtycklig och skyddsklassad när det gäller till exempel rovfågelbon. Detta innebär ett stort ansvar för markägare särskilt när många markägare ärvt sin skog. Frågan om hur tillgänglig och tydlig informationen är för att bedriva ett rättsenligt och hållbart skogsbruk blir allt mer central, särskilt mot bakgrund av den komplexitet som präglar dagens regelverk. Resultaten aktualiserar även frågan om vem som förväntas besitta den kunskap som krävs för att långsiktigt kunna förvalta och säkra värdet av en skogsfastighet, både som investering och som tillgång efter ett generationsskifte.

I intervjuerna framkom att nuvarande tillämpning av artskydd som innebär ett krav på inventeringar vid misstanke om skyddsvärda arter vid avverkningsanmälan kan innebära stora kostnader. Detta kan ge upphov till större avverkningsobjekt för att täcka inventeringskostnaden. Vidare framfördes att osäkerheten kring risken för restriktioner enligt artskyddsförordningen kan bidra till ett beteende där markägare väljer att avverka tidigare, i syfte att minska sannolikheten att höga naturvärden utvecklas. En respondent pekade även på att denna utveckling kan förstärkas av att sågverk inte premierar grovt timmer utan i stället tillämpar prisavdrag för så kallade övergrova dimensioner. Sammantaget indikerar dessa aspekter att artskyddet i dess nuvarande tillämpning inte ger önskade incitament och att vissa krafter på virkesmarknaden inte är förenliga med naturvårdsmål.

Det framkom att möjligheten till ett fortsatt brukande utgör ett centralt incitament i sig. Flera respondenter betonar att ett aktivt skogsbruk ofta är en förutsättning för att få ekonomin att gå ihop, särskilt för mindre markägare. Om regelverket istället leder till omfattande restriktioner eller ”inlåsning” av mark, riskerar incitamenten att arbeta emot både brukande och naturvård. I intervjuerna framkommer därför en efterfrågan på lösningar där bevarande är kombinerat med ett fortsatt brukande snarare än att de ställs mot varandra.

Osäkerheten kring regelverkens tillämpning påverkar också incitamenten. Flera menar att det på förhand är svårt att veta vilken påverkan en arts förekomst kan komma att få. Det hänger samman med att markförhållanden, skogsbrukshistorik och naturvärden ser olika ut på olika fastigheter. Detta gör att rättsliga bedömningar inte kan göras enhetligt utan måste anpassas till den specifika platsen.

Markägare kan ansöka om dispens från fridlysningsreglerna i artskyddsförordningen för att genomföra en avverkning på produktiv skogsmark trots artskydd. Dispensprövning regleras i 14 § artskyddsförordningen och beslutas av länsstyrelsen. Om dispens inte beviljas och avverkning inte kan genomföras kan fallet prövas enligt 31 kap. 4 § miljöbalken för formellt skydd av området, exempelvis genom inlösen och bildande av naturreservat och biotopskyddsområde. Detta tillvägagångssätt har förankring i egendomsskyddet enligt 2 kap. 15 § regeringsformen, som anger att ersättning kan ges vid inskränkningar i användningen av mark om det går så långt att det i praktiken liknar ett expropriationsliknande ingrepp.

Hargs Bruk-domen och de efterföljande MÖD-avgörandena visar dock att ersättning vid intrång i praktiken endast aktualiseras i få fall. I relation till vår studie innebär detta att skogsägares ekonomiska planering i artskyddspåverkade avverkningar präglas av en betydande osäkerhet. Det blir även relevant i den fallstudie vi analyserat där olika handlingsalternativ kan ge stora skillnader i nettointäkt. Sammantaget pekar resultaten på att det kan vara en stor skillnad på den ekonomiska påverkan som markägare kan uppleva och den ersättningsrätt som kan göras gällande med nuvarande praxis.

4.2 Ekonomisk påverkan

Kalkylen som använts är baserad på lantmäteriets generella kostnader för skogsbruket 2023 och är uppräknade med 5 procent enligt lantmäteriets instruktioner för att stämma överens med läget 2026. Prislistan är Mellanskogs officiella prislista från den 11 feb 2026. Parametrarna som kalkylen är baserad på är tagna från skogsbruksplanen som är tillförlitlig enligt förvaltaren på Snefringe häradsallmänning samt skördardata från den faktiskt utförda åtgärden. Denna kalkyl är sedan gjord enligt riktlinjerna i *Skogsmästarens kompendium i skogsuppskattning*, del 1 (Larsson. 2026). Kalkylen blir därför generell men det gör att kalkylen kan användas i flera ärenden och får därmed en bredare tillämpning.

Kopplas kalkylen till intervjuerna framträder ett tydligt samband där ekonomiska överväganden utgör en central faktor i hur markägare väljer att bruka sin skog. Resultaten indikerar att både osäkerhet kring ersättningssystemens utformning och otydligheter i regelverket påverkar beslutsfattandet. Även graden av handlingsutrymme, det vill säga i vilken utsträckning markägaren tillåts bruka sin mark, framstår som betydelsefull. Något som återspeglas i intervjuerna och som även stärks av Skogsstyrelsens rapport skriven av Lindahl, H, & Thomasson, T, (2023, s 43–48) är att när de ekonomiska konsekvenserna av restriktioner eller

alternativa brukningsmetoder är svåra att förutse tenderar markägare att föredra mer etablerade och förutsägbara brukningsformer.

4.3 Fördröjd implementering av EU:s artskyddsregler

Införandet av EU-direktiven nationellt har halkat efter vilket kan vara en förklaring till varför intervjupersonerna upplever att frågan om artskydd har ökat i sin tillämpning under de senaste cirka 10 åren. Anledningen till detta beskrivs i Skogsstyrelsen rapport av Lindahl, H. & Thomasson, T. (2023, sid. 19) att reglerna för EU:s art-och habitatdirektiv och fågeldirektiv tillämpades först år 2016 trots Sveriges då redan cirka 20 år långa medlemskap i EU.

4.4 Framtida utveckling

Den sjunde januari år 2026 kom nyheten från regeringen att det svenska artskyddet planeras att revideras (Regeringen, 2026). Bland annat föreslås att markägare som på grund av artskydd får en begränsad markanvändning, ska kunna få ersättning upp till 125 procent av markvärdet. Ersättningen ska enligt lagrådsremissen skriven av Josefsson A, Britz, J, 2026, s. 33 & s. 38 bli verklighet från och med den 1 september år 2026 och uppgå till 100 miljoner kronor per år.

Vad denna förändring kommer innebära, vilka ändringar i det befintliga artskyddet som kommer introduceras är ännu oklart. En annan fråga är hur långt den budgeterade ersättningen kommer att räcka. Som jämförelse uppgick anslaget för skydd av värdefull natur år 2025 till 1 186 miljoner kronor (Naturvårdsverket, 2026D, s. 7). Vidare kvarstår frågan om hur markägare som tidigare nekats ersättning kommer påverkas av den nya regleringen.

Den nya ersättningspropositionen (2025/26:230) innebär ett förslag om en lagstadgad rätt till ersättning för markägare vid intrång. Pengarna ska tas från den statliga budgeten och då propositionen syftar till att bli en rättighet är staten skyldiga att ersätta markägare när lagens förutsättningar är uppfyllda. Samtidigt uppstår en problematik kopplad till ersättningens finansiering vid årliga budgetanslag. Om anslagen inte är tillräckliga finns en risk att handläggning och utbetalning fördröjs, vilket tidigare har förekommit i andra former av områdesskydd (Skogsstyrelsen 2023, sid. 43–48). Vidare kommer staten att ställas inför en avvägning mellan att upprätthålla ett strikt artskydd och begränsa statens kostnader vilket i praktiken kan komma att påverka beslut om avverkningsförbud eller dispens (Skogsstyrelsen 2023, sid. 19).

4.5 Debatten i sig

En återkommande iakttagelse i studiens empiriska material är att debatten kring art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet i stor utsträckning präglas av ett polariserat debattklimat vilket i sin tur påverkar möjligheterna till konstruktiva lösningar. Problemet rör i första hand inte avsaknaden av sakargument utan snarare kvaliteten i samtalen. Detta gör att handlingsutrymmet i praktiken inte enbart formas av lagens ramar utan även hur dessa tolkas och diskuteras i den offentliga diskussionen. Tydliga skillnader i problemformuleringar mellan olika aktörer framträder vilket kan leda till att samma regelverk tolkas olika. Ekologiska

helheter och långsiktigt bevarande betonas samtidigt som förutsägbarhet, ekonomisk bärkraft och äganderättens betydelse lyfts fram.

Detta blir särskilt tydligt i frågor om intrång och ersättning där osäker rättstillämpning och otydliga gränsdragningar riskerar att påverka markägares handlingsutrymme och incitament. Det framgår i det empiriska materialet att äganderätten och brukanderätten är en förutsättning för långsiktigt naturvårdsarbete. Många markägare vill kombinera brukande med bevarande snarare än att låsa marken genom en engångsansättning.

Mot denna bakgrund framstår behovet av ökad rättslig tydlighet och bättre anpassning till nationella förhållanden. Resultatet pekar samtidigt på en mer konstruktiv dialog där olika perspektiv erkänns och integreras vilket blir avgörande för att minska motsättningar.

4.6 Intervjumetod

I studien används en semistrukturerad intervjumetod. Denna metod valdes för att skapa flexibilitet i varje enskild intervju, vilket har möjliggjort att intervjuerna kunnat anpassas efter respektive respondents kunskapsområde och erfarenheter. Detta har varit särskilt relevant i denna studie, där aktörerna representerar olika perspektiv och därmed har skilda utgångspunkter i sina resonemang. Genom att kunna följa upp och fördjupa vissa svar har det varit möjligt att fånga nyanser och underliggande resonemang som sannolikt inte hade framkommit genom en mer standardiserad metod.

Samtidigt innebär denna flexibilitet att jämförbarheten mellan intervjuerna kan påverkas, då alla respondenter inte nödvändigtvis har fått exakt samma följdfrågor eller utvecklat sina resonemang i samma riktning. Genomförandet och transkriberingen av semistrukturerade intervjuer är tidskrävande och den stora mängden kvalitativa data kan göra analysprocessen mer komplex. Metoden ställer även relativt höga krav på intervjuarens kompetens, exempelvis när det gäller att formulera relevanta följdfrågor och hantera intervjusituationen. Det finns även en risk att intervjuarens förståelse påverkar hur frågor ställs och hur svar tolkas.

Trots detta bedöms metoden vara lämplig då den möjliggör en djupare förståelse för respondenternas perspektiv i relation till frågeställningarna.

4.7 Egna reflektioner

Trots att intervjumaterialet tydligt visar att artskyddet i skogen är ett område präglad av återkommande målkonflikter mellan naturvård och skogsbruk, framträder samtidigt en viss gemensam förståelse mellan de olika aktörerna kring inriktningen för framtida lösningar. Denna samsyn handlar inte i första hand om hur regelverket ska utformas i detalj, utan om att ett långsiktigt fungerande system behöver kombinera skogsbrukets produktiva och ekonomiska funktion med ett effektivt skydd av biologisk mångfald. Flera respondenter betonar att detta förutsätter ett regelverk som upplevs som mer förutsägbart, tydligt och konsekvent i sin tillämpning. I detta ligger en underliggande uppfattning om att nuvarande osäkerheter i rättstillämpningen bidrar till konflikter, och att ökad

tydlighet skulle kunna minska motsättningar mellan olika intressen utan att nödvändigtvis förändra de grundläggande målen.

Ett genomgående tema i materialet är också behovet av ett mer förebyggande arbetssätt i hanteringen av artskyddsfrågor inom skogsbruket. I dag beskrivs systemet i stor utsträckning som ett resultat av påbackning, där frågor om artskydd ofta aktualiseras sent i planeringsprocessen, exempelvis i samband med avverkningsanmälningar. Detta kan leda till osäkerhet, tidsfördröjningar och i vissa fall direkta konflikter som hade kunnat undvikas genom tidigare integrering av naturvärdesbedömningar i skogsbruksplaneringen. Mot denna bakgrund lyfter flera respondenter betydelsen av förbättrad dialog mellan skogsägare, myndigheter och andra berörda aktörer, där ökad kommunikation och i vissa fall fältbaserade bedömningar som viktiga verktyg för att skapa gemensam förståelse. Sammantaget pekar resultaten på att en utveckling mot tidigare planering, mer samverkande processer och tydligare vägledning skulle kunna bidra till att minska osäkerhet och dämpa konfliktnivån i tillämpningen av artskyddet.

Resultaten från den ekonomiska kalkylen visar att den hänsyns Anpassade avverkningen kan innebära betydande intäktsbortfall jämfört med traditionellt trakthyggesbruk. I fallstudien uppgick skillnaden i nettointäkt till cirka 1,33 miljoner kronor vilket visar hur ekonomin kan påverkas av artskyddsrelaterade anpassningar samtidigt som visst virkesvärde står kvar i skogen. Då blir nuvärdesberäkning en aktuell fråga för att kunna värdera den ekonomiska påverkan som artskyddet innebär för skogsägaren.

En annan viktig slutsats är att artskyddsfrågan rymmer en konflikt mellan olika samhällsintressen. Samtidigt som skogen har stor betydelse för Sveriges ekonomi och klimatomställning så spelar den en avgörande roll som livsmiljö för skyddsvärda arter. För enskilda skogsägare kan skogsbruk vara en ekonomisk förutsättning för ett liv på landsbygden, investeringar och generationsskifte. Flera respondenter uttrycker att markägare i många fall hellre vill behålla möjligheten att fortsatt bruka skogen, som inte sällan har förvaltats över generationer. Det visar att ekonomisk kompensation inte alltid väger upp för ett bortfall av brukande.

Denna studie visar att artskyddets tillämpning i svenskt skogsbruk är en betydligt mer komplex fråga än vad som ofta framstår. Artskyddsförordningen utgör den centrala grunden men formas av EU:s art- och habitatdirektiv, fågeldirektiv, svensk implementering, nationell fridlysning, rödlistning samt nationell lagstiftning som miljöbalken och regeringsformen. Därutöver påverkas rättsläget av rättspraxis i form av vägledande domar.

4.8. Slutsatser

I praktiken tillämpas artskyddet olika av olika aktörer vilket har sin grund i alltför generellt uttryckt regelverk samt för få platsbesök. Regelverket tillämpas på ett nationellt plan trots att det finns stora lokala skillnader i arters faktiska förekomst. Samma typ av ärenden kan bedömas olika beroende på var i landet de uppstår och på vilken handläggare som gör bedömningen.

Studien visar att tillämpningen av artskyddsregelverket präglas av en osäkerhet och en restriktiv rättspraxis, vilket försvårar markägares möjligheter att förutse påverkan av olika brukningsalternativ. Samtidigt framträder en tydlig målkonflikt mellan bevarandet av biologisk mångfald och skogsbrukets ekonomiska funktion, där artskyddsåtgärder i många fall innebär påtagliga ekonomiska konsekvenser. Studien visar att till de mest konfliktfyllda arterna hör tretåig hackspett, bombmurkla, knärot, lavskrika och tjäder.

Den genomförda fallstudien visar att hänsynsanpassade avverkningar kan leda till lägre ekonomisk avkastning jämfört med trakthyggesbruk, vilket understryker artskyddets påverkan på skogsbrukets ekonomiska funktion.

Resultaten indikerar att det nuvarande ersättningssystemet, i kombination med rättslig osäkerhet, försvagar incitamenten för frivilliga naturvårdsåtgärder. När ersättningen upplevs som otillräcklig eller oförutsägbar tenderar markägare att prioritera etablerade och ekonomiskt säkrare brukningsmetoder, vilket kan motverka artskyddets intentioner.

Studien visar också att möjligheten till fortsatt brukande är central för både den ekonomiska bärkraften i fastigheten och upplevelsen av trygg äganderätt, vilket i sin tur utgör en viktig förutsättning för ett långsiktigt och effektivt naturvårdsarbete.

Slutligen pekar resultaten på ett behov av ökad rättslig tydlighet, mer enhetlig tillämpning och förbättrad samverkan mellan berörda aktörer. Den föreslagna ersättningsreformen kan bidra till ökad rättssäkerhet, men innebär samtidigt en osäkerhet kopplad till statens finansiering och prioriteringar, vilket kan påverka hur artskyddet tillämpas i praktiken. Studien visar samtidigt på en positiv syn på framtiden gällande både naturvård och skogsbruk.

Denna studie ger en nulägesbild av hur artskyddet fungerar i Sverige per den 25 maj 2026. Ersättningspropositionen och den pågående skogspolitiska utvecklingen indikerar att regelverket befinner sig i förändring, där särskilt frågor om ersättning, rättssäkerhet och tydlighet i tillämpningen står i centrum. Detta är något som skulle kunna undersökas vidare i en framtida studie.

Referenslista

- Birago Owusu, B. (2024). *Impact of Swedish and European Union Forest Policies on Small-scale Forest Owners in Sweden*. (Masteruppsats). SLU. <https://stud.epsilon.slu.se/20579/1/birago-owusu-b-20241007.pdf> [2026-03-11]
- Britz, J. & Josefsson, A. (2026). *Ersättning vid rådighetsinskränkningar till följd av artskyddet – lagrådsremiss*. <https://www.regeringen.se/contentassets/04fbc284cb5244ba903cbe637b74efab/ersattning-vid-radighetsinskrankningar-till-foljd-av-artskyddet.pdf> [2026-03-17]
- Europeiska Unionen (1992). *Europaparlamentet och rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet)*. EUT.
- Europeiska Unionen (2009). *Europaparlamentet och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar*. EUT.
- Högsta domstolen. T 538–22.
- Karlsson, C., Sikström, U., Örlander, G., Hannerz, M., Hånell, B. & Fries, C. (2017). *Naturlig föryngring av tall och gran*. 2. uppl. Skogsstyrelsen. (Skötselserien; 4).
- Lantmäteriet (2026). *Riktlinjer för skogsvärdering vid användning av Beståndsmetoden*. Lantmäteriet. <https://www.lantmateriet.se/sv/fastighet-och-mark/kopa-aga-salja-eller-ge-bort/varde-pa-mark-och-fastighet/Bestandsmetoden---BM-win/Publikationer/contentassets/riktlinjer-for-skosvardering-2026.pdf> [2026-03-19]
- Larsson, R. (2026). *Skogsmästarens kompendium i skogsuppskattning, del 1 – Mäta och beräkna stående skog*. SLU-Skogsmästarskolan. (1)
- Lindahl, H. & Thomasson, T. (2023). *Artskydd i skogen – strategier och arbetssätt för förebyggande åtgärder*. Skogsstyrelsen & Naturvårdsverket. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/om-oss/rapporter/rapporter-2023/rapport-2023-15-artskydd-i-skogen--strategier-och-arbetssatt-for-forebyggande-atgarder.pdf> [2026-05-10]
- Mark- och miljööverdomstolen. M 2063–19
- Mark- och miljööverdomstolen. M 936–21
- Miljödepartementet (2000). *Genomförande av art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet*. Fritzes offentliga publikationer.

- Naturvårdsverket (2026a). *Handel med hotade arter*. Naturvårdsverket. [Myndighetswebbsida].
<https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/arter-och-artskydd/handel/handel-med-hotade-arter/> [2026-05-09]
- Naturvårdsverket (2026b). *Lista över nationellt fridlysta arter ska uppdateras*. Naturvårdsverket. [Myndighetswebbsida].
<https://www.naturvardsverket.se/om-oss/aktuellt/nyheter-och-pressmeddelanden/2026/april/uppdaterad-lista-over-fridlysta-arter/> [2026-04-14]
- Naturvårdsverket (2026c). *Rapportering av status för arter och livsmiljötyper*. (17). Naturvårdsverket.
<https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/biologisk-mangfald/vart-arbete-med-biologisk-mangfald/rapportering-av-status-for-arter-och-livsmiljotyper/#E1932861534> [2026-03-22]
- Naturvårdsverket (2026d). *Återrapportering av medelsanvändning och resultat för skydd av och åtgärder för värdefull natur*. (7201). [Återrapportering av medelsanvändning och resultat för skydd av och åtgärder för värdefull natur 2023–2025](#) Naturvårdsverket. [2026-04-03]
- Nikkhah, E. (2024). Semistrukturerad intervju: innebörd och hur man förbereder sig för den. *Scriptme.io*. [Hemsida]. <https://scriptme.io/sv/semistrukturerad-intervju/> [2026-04-08]
- Primmer, E., Jokinen, P., Blicharska, M., Barton, D.N., Bugter, R. & Potschin, M. (2015). *Governance of Ecosystem Services: A framework for empirical analysis*. (Ecosystem services, 16). Elsevier.
<https://doi.org/10.1016/j.ecoser.2015.05.002> [2026-05-09]
- Regeringen (2026). *Artskyddsförordningen har ändrats med anledning av rättelse av fågeldirektivet*. Regeringskansliet. [Myndighetswebbsida].
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2026/03/andringar-i-artskyddsforordningen-med-anledning-av-rattelse-av-fageldirektivet/> [2026-04-13]
- Regeringen (2007). *Artskyddsförordningen (2007:845)*. SFS
- Regeringskansliet (2026). *Förslag om ersättning när artskydd begränsar markanvändning*.
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2026/01/forslag-om-ersattning-nar-artskydd-begransar-markanvandning/> [2026-03-14]
- Regeringen (1999). *Miljöbalken (1998:808)*. SFS
- Regeringen (1974). *Regeringsform (1974:152)*. SFS

- Regeringen (1979). *Skogsvårdslag (1079:429 1 §)*. SFS
- SLU Artdatabanken (2025). *Rödlistning*. SLU. [Webbsida].
<https://www.slu.se/artdatabanken/rodlistade-arter/> [2026-04-15]
- SLU (2025). *EU:s art- och habitatdirektiv*. SLU.
<https://www.slu.se/artdatabanken/arter-och-natur/naturvard/eus-art--och-habitatdirektiv/> [2026-03-20]
- Skogsstyrelsen (2024). *Fastigheter och ägare – statistik om fastighets- och ägarstruktur i skogsbruket*. Skogsstyrelsen.
https://www.skogsstyrelsen.se/statistik/fastighets--och-agarstruktur?utm_source=chatgpt.com [2026-05-05]
- Skogsägarnas riksförbund (1994). *Sverige, skogen och EU*. Skogsägarnas förl.
- SOU 2020:73 (2020). *Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen*. (M 2019:02). Nordstedts juridik.
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/11/sou-202073/> [2026-05-03]
- Sténs, A. & Mårlad, E. (2019). *Forest property rights under attack”: Actors, networks and claims about forest ownership in the Swedish press 2014–2017*. (Forrest policy and economics, 111). Elsevier.
<https://doi.org/10.1016/j.forpol.2019.102038> [2026-05-10]

Personlig kommunikation

- Johansson, Christer. BirdLife Sverige. 2026-04-10
- Lindén, Gunnar. Naturvårdspolitisk expert. Lantbrukarnas Riksförbund. 2026-04-16
- Sundstedt, Eric. Skogsförvaltare. Snefringe Häradsallmänning. 2026-05-08
- Thomasson, Tove. Nationella policyenheten. Skogsstyrelsen. 2026-04-09
- Tufvesson, Jacob. Verkställande direktör. Hargs Bruk. 2026-04-07
- Wästling, Frida. Jurist. Lantbrukarnas Riksförbund. 2026-05-07

Bilagor

Bilaga 1. Intervjuguide till semistrukturerad intervju

	Intervjufrågor till examensarbete
	Dessa frågor kommer ingå i insamlingen av resultat till vårt examensarbete. Syftet är att få en förståelse för hur artskydd påverkar det svenska skogsbruket och hur regelverk och ersättning fungerar i praktiken.
	Artskyddets påverkan i skogsbruket
	1. På vilket sätt upplever du att artskydd påverkar skogsbruk i Sverige idag? 2. Vilka arter eller naturvärden upplever du är mest kopplade till konflikter i skogen? 3. I vilken utsträckning anser du att artskyddsdirektiven är anpassade till svenska förhållanden?
	Myndigheter och information
	4. Hur upplever du att samarbetet mellan skogsägare och myndigheter fungerar? 5. Finns det situationer där du upplever regelverket kring intrång och ersättning ottydligt? 6. Hur tillgänglig upplever du att informationer från myndigheter är?
	Intrång och ersättning
	7. Upplever du att nuvarande system ger incitament att bevara naturvärden/arter? 8a. När anser du att ersättning bör utgå vid inskränkningar? 8b. Upplever du att markägare får tillräcklig ersättning? 8c. Finns det fall där markägare bör avstå ersättning?
	Avslutande
	9. Hur ser du på framtiden gällande naturvård och skogsbruk? 10. Finns det något i denna fråga som du tycker saknas i debatten?

Bilaga 2. Kalkyl över ekonomiskt utfall för
föryngringsavverkning.

Bestånds nr: 132				Övriga parametrar			
Areal:	19,4	ha		y = Minstetoppdiam. ub massaved	5	cm	
Ålder:	105	år		x = minsta toppdiameter för timmer (cm)	14	cm	
Hkt:	S2			DGV = Gröndyrevägd medeldiam. ub	29,6	cm	
Sl:	T24			Timrets medetoppdiameter (dt):	27	cm	
Volym/ha:	345	m3sk/ha					
Volym totalt:	6 693	m3sk tot					
Löpande tillväxt:	6,0	m3sk/ha/år					
Medeldiam (DGV):	34	cm					
Medelhöjd:	24	m					
Gy:	32	m2					
Barkjocklek:	4,4	cm					
Omräkningstal m3sk till m3fub:	0,84						
Volym i m3fub/ha:	290	m3fub/ha					
Volym i m3fub totalt:	5 622	m3fub tot					
Uttag:	95%	5 341	m3fub	Uttag:	95%	5 341	m3fub
Tall	90%	4807	m3fub	Tall	90%	4807	m3fub
Gran	10%	534	m3fub	Gran	10%	534	m3fub
Gagnvirke:	99%	4 746	m3fub	Gagnvirke:	99%	527	m3fub
Timmerandel:	78%	3 697	m3fub	Timmerandel:	78%	411	m3fub
Massavedsandel:	22%	1 049	m3fub	Massavedsandel:	22%	117	m3fub
GROT-andel totalt:		691	m3s	GROT-andel totalt:		77	m3s
Vrakandel:	1,8%	67	m3fub	Vrakandel:	1,8%	7	m3fub

Utfall efter prislista Tall: Trakthyggesbruk						
Klass 1	22%	813	m3fub	855	kr/m3fub	695 428 kr
Klass 2	9%	333	m3fub	730	kr/m3fub	242 901 kr
Klass 3	57%	2 107	m3fub	730	kr/m3fub	1 538 371 kr
Klass 4	12%	377	m3fub	655	kr/m3fub	247 004 kr
Summa:	100%	3 631	m3fub	749	kr/m3fub	2 723 704 kr
Vrak:	1,8%	67	m3fub	300	kr/m3fub	19 964 kr
Massaved:	22%	1 049	m3fub	500	kr/m3fub	524 610 kr
Total volym:		4 746	m3fub			
GROT:		691	m3s	145	kr/m3s	100 205 kr
Totalt:						3 368 483 kr
Virkes värde						
Gran	10%	klass 1:	22%	855	kr/m3fub	188 kr
Tall	90%	klass 2:	9%	730	kr/m3fub	66 kr
Löv	0%	klass 3:	57%	730	kr/m3fub	416 kr
		klass 4:	12%	655	kr/m3fub	79 kr
		totalt värde för timmret:				749 kr/m3fub
Brutto Trakthyggesbruk:		3 863 239	kr			

Prislista Gran: Trakthyggesbruk						
Klass 1	88%	361	m3fub	1030	kr/m3fub	372 341 kr
Klass 2	12%	49	m3fub	1030	kr/m3fub	50 774 kr
Summa:	100%	411	m3fub	1030	kr/m3fub	423 115 kr
Vrak:	1,8%	7	m3fub	300	kr/m3fub	2 218 kr
Massaved:	22%	117	m3fub	500	kr/m3fub	58 290 kr
Total volym		535	m3fub			
Grot:		77	m3s	145	kr/m3s	11 134 kr
Totalt:						494 757 kr

Kostnader						
			Kr år 2023	Uppräkningsfaktor	Kr år 2026	
Huggningskostnad per m3fub			50	1,05	52,5	
Skotningskostnad per m3 fub (600 meter)			63	1,05	66,2	
Total drivingskostnad (Huggning + skotning)			113	1,05	118,7	
Kostnad						
Avverkad volym	5 341	m3fub	52,5	kr/m3fub	280 403	kr
Skotad volym	5 341	m3fub	66,2	kr/m3fub	353 307	kr
Total kostnad					633 710	kr
Netto Avverkning:	3 229 530	kr		166 471 kr/ha		605 kr/m3fub

Bilaga 3. Kalkyl över ekonomiskt utfall för hänsynsanpassad avverkning.

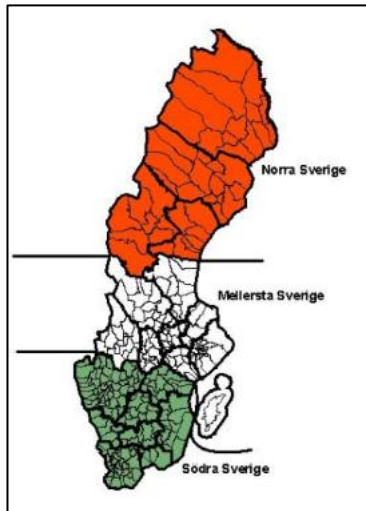
Bestand 132 verkligt utfall (Hänsynsavverkning 14,5 ha)							
Uttag:	95%	2 877	m3fub				
Tall	64%	1854	m3fub				
Gran	35%	1010	m3fub				
Löv	0,5%	13	m3fub				
Gagnvirke:	99%	1 835	m3fub				
Timmerandel:	86%	1 578	m3fub				
Massavedsandel:	12%	224	m3fub				
GROT-andel totalt:		267	m3s				
Vrakandel:	1,8%	28	m3fub				
Utfall efter prislista Tall: Verkligt utfall							
Klass 1	22%	347	m3fub	855	kr/m3fub	296 915	kr
Klass 2	9%	142	m3fub	730	kr/m3fub	103 707	kr
Klass 3	57%	900	m3fub	730	kr/m3fub	656 812	kr
Klass 4	12%	161	m3fub	655	kr/m3fub	105 459	kr
Summa:	100%	1 550	m3fub	53	kr/m3fub	1 162 893	kr
Vrak:	1,8%	28	m3fub	300	kr/m3fub	8 524	kr
Massaved:	12%	224	m3fub	500	kr/m3fub	111 963	kr
Total volym:		1 802	m3fub				
GROT:		267	m3s	145	kr/m3s	38 750	kr
					Totalt:	1 322 131	kr
Brutto Verkligt utfall:		2 239 601	kr				

Uttag:	95%	2 877	m3fub	Uttag:	95%	2 877	m3fub
Tall	64%	1854	m3fub	Tall	64%	1854	m3fub
Gran	35%	1010	m3fub	Gran	35%	1010	m3fub
Löv	0,5%	13	m3fub	Löv	0,5%	13	m3fub
Gagnvirke:	99%	1 000	m3fub	Gagnvirke:	99%	0	m3fub
Timmerandel:	75%	750	m3fub	Timmerandel:	0%	0	m3fub
Massavedsandel:	23%	232	m3fub	Massavedsandel:	100%	0	m3fub
GROT-andel totalt:		146	m3s	GROT-andel totalt:		0	m3s
Vrakandel:	1,8%	13	m3fub	Vrakandel:	1,8%	13	m3fub

Prislista Gran: Verklagt utfall						
Klass 1	88%	660	m3fub	1030	kr/m3fub	679 732 kr
Klass 2	12%	90	m3fub	1030	kr/m3fub	92 691 kr
Summa:	100%	750	m3fub	1030	kr/m3fub	772 423 kr
Vrak:	1,8%	13	m3fub	300	kr/m3fub	4 050 kr
Massaved:	23%	232	m3fub	500	kr/m3fub	115 988 kr
	Total volym	995	m3fub			
Grot:		146	m3s	145	kr/m3s	21 110 kr
					Totalt:	913 571 kr
Prislista Löv: Verklagt utfall						
Vrak:	2%	13	m3fub	300	kr/m3fub	3 900 kr
					Totalt:	3 900 kr

Kostnader										
				Kr år 2023	Uppräkningsfaktor	Kr år 2026				
		Huggningskostnad per m3fub		50	1,05	52,5				
		Skotningskostnad per m3 fub (600 meter)		63	1,05	66,2				
		Total drivingskostnad (Huggning + skotning)		113	1,05	118,7				
			Kostnad							
	Averkad volym	2 877	m3fub	52,5	kr/m3fub	151 043	kr			
	Skotad volym	2 877	m3fub	66,2	kr/m3fub	190 314	kr			
	Total kostnad					341 356	kr			
	Netto Averkning:	1 898 245	kr		130 913	kr/ha			660	kr/m3fub

Bilaga 4. Lantmäteriets uppdelning av södra, mellersta och norra Sverige

Bilaga 5. Lantmäteriets skotningskostnader vid föryngringsavverkning år 2023.

Avstånd, meter	Södra Sverige kr/ m ³ fub	Mellersta Sverige kr/ m ³ fub	Norra Sverige kr/ m ³ fub
100	49	44	49
200	53	48	53
300	57	52	58
400	61	56	62
500	66	59	66
600	70	63	70
700	75	67	75
800	80	71	79
900	84	76	83
1000	89	80	87

Bilaga 6. Lantmäteriets huggningskostnader vid föryngringsavverkning år 2023.

Medelstam m³fub	Södra Sverige kr/m³fub	Mellersta Sverige kr/m³fub	Norra Sverige kr/m³fub
0,10	-	124	126
0,12	-	112	112
0,14	-	102	100
0,16	81	93	91
0,18	78	86	83
0,20	75	80	77
0,22	72	75	72
0,24	70	70	68
0,26	68	67	64
0,28	66	64	61
0,30	64	62	59
0,35	60	57	54
0,40	57	54	52
0,45	55	52	50
0,50	53	51	49
0,55	51	50	49
0,60	50	50	48
0,65	48	49	48
0,70	48	49	48

Bilaga 7. Mellanskogs prislista

Virkesprislista
Sågtimmer/Massaved/Bränsleved

Uppsala, Västmanland, Stockholm samt
Södermanlands län

Pris från 11 feb 2026 och tills vidare: LM 26-V5

Allmänt

För frågor som rör kontraktering, kvalitetskrav för respektive sortiment, mätning och redovisning, bidrag till finansiering av gemensamma forsknings- och marknadsföringsprojekt, uppläggning av virke efter väg samt övriga prisvillkor hänvisas till [Mellanskogs allmänna leveransbestämmelser](http://www.mellanskog.se) (www.mellanskog.se)

Sågtimmer (såg- och svarvbara sortiment)

Aptering/tillredning ska ske mot mottagande industri/sågverks önskemål.
Kontakta alltid din skogliga rådgivare om vad som gäller för din leverans
beträffande kvalitetskrav, träslagssortering, längder samt min- och maxdiameter.

Medlems-
premie
sågtimmer
30 kr/m³fub

Pris i kr/m³fub

Tall	Toppdiameter under bark, cm			
	14-	18-	24-	28-
Sågtimmer kval 1	585	755	855	965
Sågtimmer kval 2-3	585	705	730	790
Sågtimmer kval 4	585	655	655	655
Klentimmer/kubb	585	705		
Stamblock				1065
Svarvtimmer				820

Gran	Toppdiameter under bark, cm			
	14-	18-	24-	28-
Sågtimmer kval 1-2	585	980	1030	1130
Klentimmer/kubb	585	980		
Svarvtimmer				1130

Stock med diameter 10-13,9 cm i topp betalas med 500 kr/m³fub.

Stock som inte uppfyller kvalitetskraven klassas som vrak och betalas med 300 kr/m³fub.

Pris vid avvikande mättningsförfarande, travmätning med fördelning i andra diameterklasser:

Sågtimmer			Kubb	
Toppdiam, cm			Toppdiam, cm	
	14-	24+		13+
Tall	665	760	Tall	590
Gran	840	1065	Gran	635

www.mellanskog.se

Massaved

Barrmassaved får bestå av samtliga barrträdslag.
Granmassaved får enbart bestå av vanlig gran.
Björkmassaved får enbart bestå av björk.
Aspmassaved får enbart bestå av asp.

Grundpriser, kr/m³fub, avser prima och sekunda kvalitet

Barr	Gran	Björk	Asp
500	515	480	480

För sorterad lövmassaved, björk och asp i blandning, betalas 380 kr/m³fub.

Trave som ej uppfyller kvalitetskrav för sekunda, mätningssvågras alternativt mäts in som utskott och betalas med 100 kr/m³fub.

Pris gäller för medlem i Mellanskog. För leveranser från övriga leverantörer görs ett avdrag med 25 kr/m³fub.

Diameter:

Minst 5 cm i topp under bark. Största rot diameter: 70 cm under bark.

Längder:

Fallande längder: 2,9 – 5,5 m. Medellängd bör vara ca 4,5 m.

Standardlängd: 3 m (+/- 3 dm). Prisavdrag tillämpas på 15 kr/m³fub.

Aspmassaved ska tillredas med längden 4,5 – 5 m.

Bränsleved

Bränsleved av barr och löv.

Pris, kr/m³fub

360

Trave som ej uppfyller kvalitetskrav för prima, mäts in som utskott och betalas med 100 kr/m³fub.

Diameter:

Minst 3 cm i topp diameter under bark. Max rot diameter: 70 cm under bark.

Längder:

Fallande längder: 2,9 – 5,5 m.

Standardlängd: 3 m (+/- 3 dm).

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här:

<https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

☒ JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.